

MAATALOUSYRITTÄJÄN LISÄOPINNOT

Jaana Hintikka
Kehittämishankeraportti
Toukokuu 2008

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Jaana Hintikka	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 42	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus Salainen ☐ saakka	
Työn nimi Maatalousyrittäjän lisäopinnot		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu		
Työn ohjaaja(t) Markku Kuukasjärvi		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Maaseudun rakennemuutos on ollut viimeisen vuosikymmenen aikana rajua. Euroopan Unionin myötä yhä useampi tila on joutunut tehostamaan tuotantoaan. Työn tavoitteena oli suunnitella lisäkoulutusta maatalousyrittäjille. Lisäkoulutuksen suunnittelua varten haastattelin maatalousyrittäjiä kysymällä, minkälaista lisäkoulutusta he haluaisivat. Haastatteluvaiheessa olin suunnitellut luettelon, jonka perusteella maatalousyrittäjät saivat valita eri opintojaksoja. Opintojaksojen vaihtoehtojen suunnitteluun vaikuttivat, mitä tässä oppilaitoksessa voitaisiin opettaa ja millaista koulutusta itse arvioin maatalousyrittäjien tarvitsevan.</p> <p>Lisäkoulutuksen tavoitteena on maatalousyritysten tuotannon kannattavuuden parantaminen, eläinten terveyteen ja viihtyvyyteen vaikuttavien tekijöiden tunnistaminen, maaseutu ympäristön hoitoon ja luonnon monimuotoisuuteen vaikuttavien tekijöiden tiedostaminen ja bioenergiatuotannon lisääminen. Lisäksi koulutuksen tavoitteena on tuoda tutummaksi tietotekniikka ja uusi koneteknologia.</p> <p>Olen kehityshankeessani suunnitellut lisäkoulutuksen, joka olisi 25 opintoviikkoa. Jokaisessa opintojaksossa on opintoviikkojen määrä, opetuksen tavoite, lähiopintopäivien määrä ja millainen etätehtävä opiskeltavaan opintojaksoon kuuluu. Suunnittelemani koulutus on mielestäni maatalousyrittäjille hyvä opiskeltava kokonaisuus, mutta haastattelututkimuksen perusteella voidaan todeta, että vain harva haastateltava olisi valmis suorittamaan koko 25 opintoviikon lisäkoulutuksen.</p> <p>Menestyvän maatalousyrityksen mahdollisuudet muuttuvassa maaseutu ympäristössä ovat hyvät, mikäli tuotantoa tehostetaan ja tuotannon suunnitteluun, kehittämiseen ja johtamiseen kiinnitetään enemmän huomiota lisäämällä maatalousyrittäjän koulutusta.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Aikuiskoulutus, ammatillinen koulutus, eläinten hyvinvointi, johtajuus, koulutus, lisäkoulutus, luonnonsuojelu, maatalousala, motivaatio, opetussuunnitelma, oppiminen, osaaminen, tilanhoito, tuotanto, yrittäjyys		
Muut tiedot		

Author(s) Jaana Hintikka	Type of Publication Development project report	
	Pages 42	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Additional studies for agricultural operator		
Degree Programme Teacher training college of applied sciences		
Tutor(s) Markku Kuukasjärvi		
Assigned by		
<p>Abstract</p> <p>The structural change of agricultural insurance has been very rough during the last few decades. Due to European Union increasingly many farms have been forced to make their production even more effective. The target of this work is to plan additional studies for agricultural operators. For this planning I interviewed agricultural operators to find out what sort of education they would like to get. At the stage of interviews I had planned a list of different study periods of which the agricultural operators could choose the most interesting ones.</p> <p>In order to be able to choose which study periods would be involved in this study assortment I had to take into notice which periods were able to be taught in this educational establishment plus I had to estimate myself what kind of education the agricultural operators might need.</p> <p>The target of the additional studies is to increase the effectiveness of agricultural operators, to identify the facts effecting to the health of the animals and to their comfortable living environment, to recognize the features affecting taking care of agricultural environment and polymorphism of nature and to increase the production of bio energy. Addition to this the target was also to make operators familiar with teleinformatics and new machine technology.</p> <p>In my development project I have planned additional studies which consist of 25 weeks of studies. Every study period includes the amount of study weeks, the target of education, the amount of school days and what kind of home study involves with this study period. This education is in my opinion quite good for agricultural operators, but on the basis of my interviews I found out that only few of the interviewed persons would be willing to perform the whole additional education of 25 weeks.</p> <p>The chances of a successful agricultural enterprise are good in the changing agricultural insurance, but it requires effectiveness and planning of production plus taking more interest into leadership. This is possible by increasing the education of agricultural operators.</p>		
<p>Keywords</p> <p>Adult education, vocational education, the health of the animals, leadership, additional studies, conservation of nature, agriculture, motivation, teaching curriculum, learning, taking care and developing of the farm, production, entrepreneurship</p>		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	3
2	TAVOITTEET, TUTKIMUSONGELMAT JA -MENETELMÄT	4
3	LÄHTÖKOHTIA	5
3.1	Suomen maaseudun muutos	5
3.2	Laki ammatillisesta koulutuksesta	7
3.3	Ammatillinen koulutus ja sen kehittäminen	9
3.4	Aikuiskoulutus	10
3.5	Oppiminen ja ikääntyminen	12
3.6	Aikuisopiskelun henkilökohtaistaminen näyttötutkintojärjestelmässä	13
4	MAATALOUSYRITTÄJÄN OSAAMINEN	14
4.1	Maatalouden perusopinnot	14
4.2	Maatalousyrittäjän ammattitaito	14
4.3	Osaamisen johtaminen	16
5	TUTKIMUS JA SEN TULOKSET	18
5.1	Tutkimus ja sen kulku	18
5.2	Tutkimuksen tulokset ja luotettavuus	19
5.3	Lisäkoulutuksen suunnittelu ja rakenne	22
6	YRITTÄMINEN MAASEUTUYMPÄRISTÖSSÄ JA OPETUS- SUUNNITELMAN RAKENNE	23
6.1	Opetussuunnitelman rakenne	24
6.2	Tilanhoito ja kehittäminen	25
6.3	Maatilayrityksen suuntautumisopinnot	26
6.4	Tietotekniikan opinnot	26
6.5	Työhyvinvointi	27
6.6	Tutustuminen toisiin maatilayrityksiin	27
6.7	Maaseutuympäristön monimuotoisuus ja ympäristöhoito	28
6.8	Bioenergiatuotanto	28
6.9	Uusi koneteknologia	29
6.10	Mitä opintoihin ei kuulu	29
6.11	Metalli- ja hitsausopinnot	29

6.12	Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma	30
7	OPETUSSUUNNITELMA: MAATALOUSYRITTÄJÄN LISÄ- OPINNOT (25 ov)	31
7.1	Tilanhoito ja kehittäminen (9 ov)	32
7.2	Maatalousyrittäjien suuntautumisopinnot (9 ov)	32
7.3	Bioenergia-alan opinnot (2 ov)	36
7.4	Maaseutu ympäristön monimuotoisuus ja ympäristönhoito (3,5 ov)	37
8	POHDINTA	39

	LÄHTEET	41
--	---------	----

LIITTEET:

	Haastattelulomake	42
--	-------------------	----

TAULUKOT

	Taulukko 1. Maatalousyrittäjien lisäkoulutuksen tarve taulukkona (N = 25).	21
	Taulukko 2. Maatalousyrittäjien mielipiteitä opintokokonaisuuden Tilanhoito ja kehittäminen (9 ov) sisällöiksi (N = 25).	31
	Taulukko 3. Maatalousyrittäjien mielipiteitä opintokokonaisuuden Maatalousyrittäjien suuntautumisopinnot (9 ov) sisällöiksi (N = 25)	33
	Taulukko 4. Maatalousyrittäjien mielipiteitä opintokokonaisuuden Bioenergia-alan opinnot (2 ov) sisällöiksi (N = 25).	36
	Taulukko 5. Maatalousyrittäjien mielipiteitä opintokokonaisuuden Maaseutu ympäristön monimuotoisuus ja ympäristönhoito (3,5 ov) sisällöiksi (N = 25).	38

1 JOHDANTO

Kehittämishankkeen aiheena ovat koulutustarpeen selvittäminen ja lisäkoulutuksen suunnittelu maatalousyrittäjille. Mielestäni nykyisin ei enää riitä, että aikaisemmin, vuosia sitten on suorittanut esim. maatalousalan perustutkinnon, karjatalouden - tai viljelijän ammattitutkinnon, koska Suomessa maatalouden rakennemuutos on ollut radikaalia ja maatalojen taloudenhallinnasta on tullut tärkeämpää kuin ennen EU-aikaa. Lisäksi pienempien maatalousyriyten on täytynyt lisätä maatalouden sivuelinkeinoja, jotta maatalousyriyteen on tullut lisätuloja tuottajahintojen alennettua.

Maatalouden rakennemuutos on aiheuttanut maatalousyriyksille taloudellisia paineita. Maatilayriyksien liikevaihto on suurentunut, ja lainan määrä ja työmäärä ovat kasvaneet maataloilla, joten maatalouden kannattavuuteen ja töiden organisoimiseen on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota. Lisäksi ympäristön suojelu, maatilaympäristön monimuotoisuus ja bioenergia ovat nousseet ajankohtaisiksi asioiksi. Nämä asiat aiheuttavat mielestäni tarpeita lisätä maatalousyrittäjien koulutusta ja päivittää jo hankittuja tietoja. Myös maaseudun kehittämisen kannalta on tärkeää miettiä ja kehittää niitä maatalousyriyksiä, jotka eivät halua laajentaa ja lisätä eläinmääriä, vaan haluavat monipuolistaa omaa maatilayriytystään.

Kehittämishankkeen ajatuksena on maatalousalan koulutuksen kehittäminen aikaisemmin maatalousalan perustutkinnon suorittaneille tai karjatalouden- tai viljelijän ammattitutkinnon suorittaneille ja niille, jotka ovat kiinnostuneita maaseudun kehittämisestä. Työn tavoitteena on selvittää, minkälaista koulutusta maaseudulle yleensä halutaan. Kehittämishankkeen yksi tavoite on myös vaikuttaa maaseudun kehittämiseen. Olen kehittämishankkeeseeni tehnyt haastattelututkimuksen, jonka tarkoituksena on selvittää, haluavatko maatalousyrittäjät monimuotokoulutusta vai perinteisempää ”koulussa olemista”. Tarkoituksena olisi, että koulutus tapahtuisi Saarijärvellä Tarvaalan maatalousalan oppilaitoksessa, jossa työskentelen. Tavoitteena on, että oppilaitos saisi haetuksi opetushallituksesta koulutuksen järjestämiseen rahaa, jolloin kouluttautuminen olisi edullista maatalousyrittäjille. Koulutus tulisi olemaan tutkintoon johtamatonta koulutusta, johon on mahdollista hakea rahoitusta opetushallituksesta. Lisäksi pyrin suunnittelemaan tämäntyyppistä koulutusta maatalousyrittäjille siksi, ettei koulutukseen tuleminen aiheuta juuri kustannuksia opiskelijoille. ProAgria, TE-keskus, MTK ja luonnonvara-alan ammattikorkeakoulu järjestävät silloin tällöin päivän ja kahden päivän mittaisia koulutuksia. Näihin osallistuminen maksaa, mikä saattaa yhtenä tekijänä selit-

tää, miksei osa maatalousyrittäjistä hakeudu koulutukseen. Keskustelin Pohjoisen Keski-Suomen oppimiskeskuksen luonnonvara-alan koulutusjohtajan Pekka Janhosen kanssa kehityshankkeestani, ja hän piti hankkeen kehittelyä hyvänä asiana.

2 TAVOITTEET, TUTKIMUSONGELMAT JA -MENETELMÄT

Tavoitteenani on maatilojen kehittäminen lisäämällä aikuiskoulutusta jo olemassa oleville maatiloille. Koulutuksen tavoitteena on lisätä oman maatilayrityksen taloudenhallintaa ja antaa koulutuksen kautta vinkkejä maatalousyriyten monialaiseen kehittymiseen. Tarkoituksena on lisätä myös maatalousyrittäjien tietämystä tuotantoeläinten terveydestä ja viihtyvyydestä. Suunnitellessani koulutusta maatalousyrittäjille olen ottanut huomioon yleiset trendit, jotka vaikuttavat maaseudun kehittämiseen ja maatalousyriyten sivuelinkeinojen lisääntymiseen. Mielestäni olisi tärkeää saada maatalousyrittäjät kiinnostumaan nimenomaan oman maatalousyrityksen taloudenhallinnasta, verotuksesta, EU-tukisitoumuksien velvollisuuksista sekä maaseutu ympäristön hoidosta ja bioenergiasta.

Haluan selvittää vielä, minkälaisia muita koulutuksia halutaan järjestää edellä mainittujen lisäksi maaseudun monialaisuuden kehittämiseksi. Tarkoituksena on kehittää koulutusta, joka vastaa maatiloille asetettuja nykyajan vaatimuksia. Koulutukseen ei sisälly niinkään maatilayritysten työhön liittyvien menetelmien koulutusta. Mielestäni viljelijät, jotka osallistuisivat koulutukseen, ovat jo saaneet työkokemuksensa omalla maatilallaan, ja heillä on hyvä käytännön kokemus. Tarkoituksena ei ole laajentaa liiaksi tätä työtä, vaan pyrkimyksenä on nimenomaan kehittää maatilayritysten alkutuotantoa ja tutkia alkutuotantoon liittyvää kouluttautumista.

Lisäksi olen tehnyt työssäni suunnitelmapohjan, mitä tavoitteita, opintojaksoja ja opintoviikkoja maatalousyrittäjien lisäkoulutuksessa olisi. Tuloksena olisi mahdollisesti koulutuksen järjestäminen tarvekartoituksen jälkeen Tarvaalassa oppilaitoksen muiden opettajien kanssa. Tämäntyyppisen koulutuksen suunnittelu ja toteuttaminen palvelisi myös oppilaitosta, joka saisi lisää oppilaita ja myös valtiolta rahaa koulutuksen järjestämiseen.

Oppilaitoksen imago selkiintyisi, mikäli voisimme tarjota jo maatalousyrittäjinä toimiville opintoja ja saada enemmän aikuisopiskelijoita juuri heille kohdennettuun koulu-

tukseen. Tälläkin hetkellä oppilaitoksessamme on joitakin aikuisopiskelijoille tarkoitettuja koulutuksia mm. metsätalouseläntalouden perustutkinnossa, karjanhoitajan ammattitutkinnossa, viljelijän ammattitutkinnossa, bioenergiakoulutuksessa ja ympäristöpuolen koulutuksessa.

Haluaisin nimenomaan kartoittaa ja suunnitella koulutusta jo maatalousyrittäjänä toimiville. Mielestäni aikuiskoulutuksen suunnittelu on haastavaa, jotta se kohdentuisi hyvin sitä tarvitseville ja saisimme riittävästi osallistujia koulutukseen ja jotta koulutuksen järjestäminen olisi kannattavaa oppilaitoksille. Mielestäni aikuisopiskelijoissa on hyvänä asiana, että oppijat ovat hyvin motivoituneita opiskeluunsa – olipa motivaatio sitten sisäistä tai ulkoista. Tämän motivaation ylläpitäminen on tärkeää, jotta opiskelijat pysyisivät koulutuksessa ja saattaisivat opintonsa loppuun, jolloin keskeyttäneiden määrä jäisi vähäiseksi. Tähän lisäkoulutuksen suunnittelua koskevaan kehittämishankkeeni vaikuttaa maatalousyrittäjien koulutuksen tarvekartoituksen lisäksi, mitä opintojaksoja Tarvaalan maatalousoppilaitos voi tarjota opiskelijoille.

Varsinaista näyttötutkinto-koulutusta näistä opinnoista ei tulisi, vaan opiskelijoiden pitäisi tehdä kirjalliset tehtävänsä hyväksytysti. Kirjalliset tehtävät voivat olla yksi näyttöjen kohde mutteivät olisi varsinaisia näyttöjä. Kirjalliset tehtävät antavat mahdollisuuden jotenkin arvioida opiskelijoiden oppimista todistuksen antamista varten. Opintojen alkaessa jokaiselle opiskelijalle tehdään henkilökohtainen opetussuunnitelma. Pelkistetysti voidaan sanoa, että etsin kehittämishankkeessani vastauksia seuraaviin kysymyksiin: 1. Millaista lisäkoulutusta maatalousyrittäjät toivovat saavansa alansa aiemman koulutuksen täydennykseksi? 2. Miten edellisessä kysymyksessä mainittua maatalousyrittäjien lisäkoulutusta voidaan järjestää alhaisin kustannuksin ja laatimalla henkilökohtainen opiskelusuunnitelma? Olen kartoittanut ensimmäisen kysymyksen asioita haastattelun avulla (ks. liitteenä oleva haastattelulomake). Haastattelun pohjalta olen laatinut opiskeluohjelman lisäkoulutuksen toteuttamiseksi.

3 LÄHTÖKOHTIA

3.1 Suomen maaseudun muutos

Maaseudulla asuu noin kolmannes suomalaisista. Maaseutuväestön tuloilla ja maaseutuelinkeinoilla on merkittävä vaikutus koko maan talouteen. Maaseudun pienyritykset

voidaan jakaa kolmeen ryhmään: perustuotantotiloihin, monialaisiin tiloihin ja muihin maaseudun pienyrityksiin. Perustuotantotiloilla harjoitetaan maa- ja metsätaloutta. Monialaisilla maatiloilla harjoitetaan maa- ja metsätalouden lisäksi muun toimialan yritys-toimintaa. Muita maaseutuyrityksiä ovat maaseudulla sijaitsevat pienyritykset, joilla ei ole maatilakytettä. Maaseudulla oli vuonna 2005 yhteensä 131 500 pienyritystä, joista 34 prosenttia oli perustuotantotiloja, 18 prosenttia monialaisia tiloja ja 47 prosenttia muita pienyrityksiä. EU-jäsenyysaikana maaseudun pienyritysten kokonaismäärä on pudonnut perustuotantotilojen määrän voimakkaan supistumisen myötä. Monialaisten tilojen ja maaseudun muiden pienyritysten määrä ja suhteellinen osuus on kasvanut. Maatalous on kuitenkin edelleen tärkein maaseutuelinkeino. (Niemi & Ahlstedt 2007, 16.)

Aktiivimaatilojen määrä on pudonnut vuodesta 1994, jolloin tiloja oli 103 000, ja vuonna 2006 tiloja oli vain 68 766 (emt., 9). Uusi maaseutuohjelma luo keskipitkän ajan näköalan maatalouden kehittämistoimelle. Ohjelma jakautuu Euroopan neuvoston maaseutuasetuksen mukaisesti neljään toimintalinjaan, joita ovat (1) maa- ja metsätalouden parantaminen, (2) ympäristön ja maaseudun tilan parantaminen, (3) maaseudun elinkeinoelämän monipuolistaminen ja maaseutualueiden elämän laadun parantaminen sekä (4) Lieder-toimintatapa. Suomen maa- ja elintarviketalouden kilpailukykyä on lisättävä mm. tukemalla laajentavien tilojen kasvua ja kasvun hallintaa. Investointien tukemiseksi pellonkäytön tehokkuutta olisi parannettava. (Emt., 6-7.)

Suomen maatalouden tulevaisuutta on visioitu monissa tuoreissa selvityksissä, mietinnoissä ja muistioissa. Maatalouteen kohdistuu monia ristiriitaisiakin politiikkatekijöitä. Globaali markkinapolitiikka korostaa kilpailukykyä ja tuotannon tehokkuutta. Tästä aiheutuu EU:n ja sitä kautta Suomen maatalouspolitiikkaan suuria paineita. Suomen tuotanto-olosuhteet eivät anna suotuisia kilpailuedellytyksiä. Ympäristöpolitiikka asettaa tuotannolle monia reunaehtoja. Nämä ympäristöpoliittisista lähtökohdista ajatellen sinänsä ymmärrettävät tuotantoehdot rajoittavat tuotannon maksimointia. Bioenergian tuotannon kasvu saattaa helpottaa maatalouselinkeinon sopeutumista tilanteeseen, jossa elintarviketuotannon laaja-alaiselle säilyttämiselle ei ole enää markkinaedellytyksiä. Bioenergiatuotannosta voi kehittyä tulolähde, joka korvaa elintarviketuotannon mahdollista supistumista. (Emt., 14.)

Maatalous- ja puutarhataloussektorin maataloustulo on laskenut vuonna 2006 jo neljättä vuotta peräkkäin. Syynä on ollut maa- ja puutarhatalouden kustannusten lähes neljän prosentin kasvu. Kustannusten kasvuun on vaikuttanut erityisesti öljyn hinnan nousu, joka vaikuttaa suoraan energiakustannuksiin ja myös välillisesti moniin muihin tuotantopankoksiin, kuten lannoitteisiin. Myös koneiden ja rakentamisen hinnat ovat nousseet viime vuosina selvästi yleistä inflaatiouvauhtia nopeammin. Kotieläintuotto pysyi vuonna 2006 edellisvuoden tasolla, kun naudan teurastuottojen kasvu korvasi maidon ja siipikarjanlihan lievästi alentuneita tuottoja. (Emt., 8.)

3.2 Laki ammatillisesta koulutuksesta

Oikeus koulutukseen on perusoikeus, jonka toteuttaminen turvataan lainsäädännössä määritetyllä oikeudella maksuttomaan perusopetukseen sekä yleisellä oppivelvollisuudella. Sivistyksellisiin oikeuksiin kuuluu myös, että julkisen vallan eli valtion ja kuntien on turvattava jokaiselle Suomessa asuvalle yhtäläinen mahdollisuus saada kykyjensä ja tarpeidensa mukaisesti myös muuta koulutusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä.

Koulutuspolitiikan ja -lainsäädännön periaatteista päättää eduskunta. Valtioneuvosto ja opetusministeriö sen osana vastaavat koulutuspolitiikan suunnittelusta ja toimeenpanosta. Opetusministeriön tehtävänä on valmistella mm. koulutusta koskeva lainsäädäntö sekä sitä koskevat valtion talousarvioesitykset ja valtioneuvoston päätökset. Koulutuksen kehittämiseen liittyvät linjaukset määritellään hallitusohjelmassa ja valtioneuvoston joka neljäs vuosi hyväksymässä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa. Koulutuspolitiikan tavoitteita toteutetaan mm. erilaisin toimenpideohjelmin ja kehittämishankkein. Toimien vaikuttavuutta arvioidaan.

Laissa (L 1998/630) ammatillisesta koulutuksesta säädetään nuorille ja aikuisille annettavasta ammatillisesta perusopetuksesta ja siinä suoritettavista tutkinnoista. Kyseisen lain toisessa pykälässä todetaan, että ammatillisen koulutuksen tarkoituksena on kohottaa väestön ammatillista osaamista, kehittää työelämää ja vastata sen osaamistarpeita sekä edistää työllisyyttä. Kolmannen pykälän mukaan ammatillinen peruskoulutus on ammatilliseen tutkintoon johtavaa koulutusta. Ammatillisen peruskoulutuksen yhteydessä opiskelijoille voidaan järjestää opetukseen läheisesti liittyvää muuta toimintaa. Vammaisille opiskelijoille voidaan järjestää valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja

ohjausta. Lisäksi maahanmuuttajille voidaan järjestää ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta siten, kuin asetuksilla säädetään.

Laki ammatillisesta koulutuksesta (1998/630, 4§) määrittelee, että ammatillisessa peruskoulutuksessa suoritettavat tutkinnot ovat ammatillisia perustutkintoja. Ammatillinen perustutkinto voidaan suorittaa myös hankkimistavasta riippumattomassa näyttötutkinnoissa siten, kuin ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa säädetään. Edellä 1 momentissa mainitut tutkinnot antavat jatko-opintokelpoisuuden yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin siten, kuin asetuksilla säädetään ja yliopisto tai ammattikorkeakoulu opiskelijan opinto-ohjelman perusteella päättää. Lain 630/1998 mukaan (5§) ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä valmiuksia itsenäisen ammatin harjoittamiseen. Koulutuksen tavoitteena on lisäksi tukea opiskelijoiden kehitystä hyviksi ja tasapainoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintojen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä tukea elinikäistä oppimista. Nuorille järjestettävissä koulutuksissa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa.

Laissa ammatillisesta koulutuksesta on säädetty myös yhteyksistä työelämään sekä palvelu- ja kehittämistoiminnoista. On säädetty myös koulutuksen järjestämisestä, yhteistyöstä ja koulutuksen hankkimisesta, opetuksesta, opetuskielestä, opetuksen laajuudesta ja sisällöstä. Koulutuksen tavoitteista päättäminen ja opetussuunnitelman valtakunnallisista tavoitteista sekä yhteisistä opinnoista ja niiden laajuudesta päättää opetushallitus koulualoittain ja tutkinnoittain. Koulutus voidaan järjestää lähi-, etä- ja monimuotokoulutuksena, oppikoulutuksena tai muutoin työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä. Oppisopimuskoulutuskin on mahdollista. Laissa säädetään lisäksi opiskelijan työturvallisuudesta, erityisopetuksesta ja erityisistä opetusjärjestelyistä. Opetuksen julkisuudesta on säädetty, että opetus on työpaikalla järjestettävää opetusta lukuun ottamatta julkista. Laissa on myös oppilaan arvioinnista, ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelusta ja toteuttamisesta, arvioinnin päättämisestä ja arvioinnin oikaisemisesta. Laissa on selvitetty opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia, opiskelijaksi ottamisen perusteista ja oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön. Opiskelijalla on oikeus saada opetusta ja osaamisen tunnustamista (aikaisempien opintojen tunnustaminen).

3.3 Ammatillinen koulutus ja sen kehittäminen

Koulutusjärjestelmässä ammatilliseen koulutukseen kuuluvat ammatillinen peruskoulutus sekä ammatillinen lisä- ja täydennyskoulutus. Ammatillinen koulutus on tarkoitettu sekä työelämään siirtyville nuorille että työelämässä oleville aikuisille. Aikuiset voivat opiskella samoihin ammatillisiin perustutkintoihin kuin nuoret. Heillä on mahdollisuus osallistua ammatilliseen lisäkoulutukseen, joka on peruskoulutuksen jälkeistä jatko- ja täydennyskoulutusta. Kolmivuotiset ammatilliset perustutkinnot antavat laajat perusvalmiudet alan tehtäviin ja erikoistuneempaa osaamista jollekin osa-alueelle sekä yleisen jatko-opintokelpoisuuden yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin. Ammatillista peruskoulutusta järjestetään lähes kaikilla aloilla. Noin 45 prosenttia ikäluokasta aloittaa ammatillisessa peruskoulutuksessa joko peruskoulun tai ylioppilastutkinnon jälkeen.

Ammatillista koulutusta koskevat mm. seuraavat periaatteet:

- Tutkinnot on suunniteltu työelämän tarpeisiin.
- Kolmivuotiset tutkinnot ovat 120 opintoviikkoa.
- Tutkintoihin sisältyy vähintään 20 opintoviikkoa työssäoppimista työpaikoilla.
- Tutkinnot rakentuvat peruskoulun oppimäärälle.
- Tutkinnot soveltuvat myös lukion oppimäärän opiskelleille ja ylioppilastutkinnon suorittaneille (tutkinto noin 30 opintoviikkoa lyhyemmässä ajassa).
- Aiempi koulutus ja työkokemus luetaan hyväksi. (Ks. esim. Opetusministeriö 2008.)

Ammatillisen koulutuksen yleisenä tavoitteena on kohottaa ammatillista osaamista, kehittää työelämää ja vastata sen osaamistarpeita, edistää työllisyyttä ja tukea elinikäistä oppimista. Kehittämistavoitteet perustuvat valtioneuvoston hyväksymään koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmaan. Vuosia 2003-2008 koskevassa koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa ammatillisen koulutuksen painopisteitä ovat mm.

- koulutuksen laadun, työelämävastaavuuden ja vaikuttavuuden kehittäminen
- ammatillisen osaamisen ja ammattitaidon arvostuksen sekä ammatillisen koulutuksen vetovoiman lisääminen.

Ammatillisesta koulutuksesta vastaa opetusministeriössä koulutus- ja tiedepolitiikan osaston ammatillisen koulutuksen yksikkö. (Opetusministeriö 2008.)

3.4 Aikuiskoulutus

Aikuiskoulutus (ks. esim. Opetusministeriö 2008) on aikuisille suunniteltua ja järjestettyä koulutusta. Se voi olla omaehtoista koulutusta, henkilöstökoulutusta tai työvoimapolitiittista koulutusta. Tavoitteena on, että koulutuksen eri osa-alueet muodostavat aikuisväestölle toimivan kokonaisuuden opiskeltavaksi työssä, työn ohessa tai omalla ajalla. Merkittävä osa oppimisesta tapahtuu työpaikoilla. Aikuisten opiskeluun kuuluu läheisesti myös itseohjautuva tietoverkkojen, kirjastojen ja oppilaitosten ulkopuolisten muiden oppimisympäristöjen hyödyntäminen. Eri tavoin toteutettuun aikuiskoulutukseen osallistuu vuosittain yli 1,7 miljoonaa kansalaista. Työikäisestä aikuisväestöstä siihen osallistuu vuosittain yli puolet, ja osallistuminen on runsasta myös kansainvälisesti verrattuna. Tavoitteeksi on asetettu, että vuosittain koulutukseen osallistuvien osuus työikäisestä aikuisväestöstä kasvaa vähintään 60 prosenttiin vuoteen 2008 mennessä. Tulevaisuuden haasteena ovat erityisesti Suomen kansainvälisen kilpailukyvyn ja työllisyyden parantaminen, työvoiman osaamisesta huolehtiminen ja sen alueellinen ja ammatillinen liikkuvuus, ikääntyvän väestön osuuden kasvaminen, aikuisväestön motiivointi koulutukseen, monikulttuurisuuden lisääntyminen sekä vähän koulutettujen opiskeluvalmiuksien parantaminen.

Aikuisten opiskelua koskevan kehittämissäpolitiikan lähtökohtana on parantaa aikuisopiskelun edellytyksiä ja tasa-arvoa. Pyrkimyksenä on

- kehittää jatkuvasti työikäisten aikuisväestön osaamista
- lisätä aikuisopiskelussa aliedustettuna olevien väestöryhmien koulutusmahdollisuuksia
- edistää yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta.

Opetusministeriö vastaa pääsääntöisesti omaehtoisesta aikuiskoulutuksesta ja työministeriö työvoimapolitiittisesta koulutuksesta. Budjetissa opetusministeriön pääluokan menoista noin 13 prosenttia suuntautuu aikuiskoulutukseen. Opetusministeriön aikuiskoulutuspolitiikan yleistavoitteena ovat työllisyyden ja kilpailukyvyn edistäminen, demokratia ja kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen sekä kansalaisten sivistyksellisten oikeuksien ja yhteiskunnallisen tasa-arvon toteutuminen.

Opetusministeriön aikuiskoulutuspolitiikan tavoitteina ovat:

- työikäisen väestön osallistuminen aikuiskoulutukseen nousee, ja aliedustettujen ryhmien koulutusmahdollisuudet lisääntyvät
- vapaa sivistystyö ja omaehtoinen aikuiskoulutus vahvistavat yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja kansalaisyhteiskunnan toimintaa
- aikuisväestön mahdollisuudet elinikäiseen oppimiseen paranevat
- aikuiskoulutuksen järjestäjien toimintaedellytysten vakaus lisääntyy, ja toiminnan laatu ja tuloksellisuus paranevat kaikilla koulutustasoilla.

Opetusministeriön työtä ohjaavat valtioneuvoston hyväksymät, vuosia 2003-2008 koskevan koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelman, hallitusohjelman ja hallituksen strategia-asiakirjan linjaukset. Aikuiskoulutuspolitiikassa nämä linjaukset perustuvat pääosin parlamentaarisen aikuiskoulutustyöryhmän vuonna 2002 tekemiin ehdotuksiin. Aikuiskoulutuksesta vastaa opetusministeriössä koulutus- ja tiedepolitiikan osaston aikuiskoulutuksen tulosalue. Se käsittelee asiat, jotka koskevat aikuiskoulutusta, vapaata sivistystyötä ja elinikäisen oppimisen periaatteelle rakentuvan koulutuspolitiikan edistämistä. Tulosalueen tehtäviä ovat (ks. esim. Opetusministeriö 2008)

- kansallisen aikuiskoulutuksen muotoilu
- aikuiskoulutuksen lainsäädäntö ja talous
- oppilaitosverkoston toimintaedellytykset, yhteistyö ja työnjako
- aikuiskoulutuksen riittävä tarjonta, sen taloudellisuus ja saavutettavuus
- elinikäisen oppimisen politiikka.

Näyttötutkinnot suoritetaan tavallisesti koulutuksessa, joka valmistaa tutkintojen suorittamiseen. Se, jolla on riittävät taidot ja valmiudet, voi suorittaa ammatti- ja erikoisammattitutkinnon aikaisemman koulutuksen ja työkokemuksen perusteella, eikä hänen tarvitse osallistua koulutukseen. Tutkinto antaa kelpoisuuden hakea vastaavan alan ammattikorkeakouluopintoihin. Näyttötutkinto on erityisesti aikuisille suunniteltu joustava tutkinnon suorittamistapa. Tutkinnon suorittajat osallistuvat tavallisesti myös tutkintoon valmistavaan koulutukseen. Koulutuksen sisältö ja kesto määritellään aikaisemman koulutuksen ja työkokemuksen perusteella henkilökohtaisessa opiskeluohjelmassa. (Opetusministeriö 2008.) Näyttötutkintona suoritettu ammatillinen perustutkinto vastaa nuorten koulutuksessa suoritettavaa ammatillista perustutkintoa (120 opintoviikkoa). Jokaiseen ammatilliseen perustutkintoon, ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon on laadittu tutkinnon perusteet, joissa määritellään: tutkinnossa vaadittava am-

mattitaito; osat, joista tutkinto muodostuu; tavat, joilla ammattitaito voidaan osoittaa ja tutkintosuoritusten arvioinnin perusteet. Kaikki tutkinnot suoritetaan näytöillä, joissa arvioidaan oppijan ammatillisia taitoja (myös ammatillisessa perusopetuksessa, paitsi että ne ovat pienemmissä kokonaisuuksissa) ja valmiuksia aidoissa tai aidon kaltaisissa tilanteissa. Mielestäni näyttötutkinnot sopivat hyvin aikuisille, jotka ovat mukana työelämässä, koska yleensä näyttötutkintokoulutukseen voivat hakeutua nimenomaan ne aikuiset, jotka eivät voi irrottaa itseään työelämästä lähteäkseen opiskelemaan ammatilliseen perusopetukseen. (Vrt. Opetusministeriö 2008.)

3.5 Oppiminen ja ikääntyminen

Ikääntyminen on taloudellinen asia ja kilpailukysymys. Se on haaste yritysten henkilöstökoulutukselle ja koulutuspolitiikalle. Yksilölle ikääntyminen on kysymyksiä jaksamisesta sekä elämän mielekkyydestä ja laadusta. Ikääntymiseen liittyy nykyään mahdollisuuksia aikaisempaa paljon enemmän. Ikääntyvän ja ikäihmisen oppimiseen uskotaan. Ikääntyvien työntekijöiden työkyvystä ja osaamistasosta huolehtiminen edellyttää mm. panostusta henkilöstön koulutukseen, työssä oppimiseen ja työyhteisöjen kehittämiseen. Työelämän nopean muutoksen oloissa tämä merkitsee sekä työntekijöille että työnantajille suurta haastetta. (Ahteenmäki-Pelkonen, Kalli, Niemelä, Sallila & Vaherva. 2000, 8.) Aikuiskouluttajat tietävät, että ikääntyvän oppijan vahvuuksia ovat motivaatio ja elämäkokemus. Kokemustietovaranto auttaa uuden oppimisessa, joka motivaation kanssa luo edellytykset syvälliselle pohtimiselle ja merkitysten etsimiselle oppimisen yhteydessä. Ikäihmisen oikeus oppimiseen on elinikäisen oppimisen kannalta vain yksi näkökulma. Yhtä tärkeä on se panos, jonka ikäihmiset voivat antaa nuoremmilleen. Ikäihmiset voivat olla elinikäisen oppimisen tutoreita ja mentoreita, kun tavoitteena on ikäihmisenä kehittyminen. (Emt., 9-17.)

Uusien asioiden oppimiseen ja oman työmarkkinakelpoisuuden säilyttämiseen tarvitaan uusia keinoja kaikenikäisille. Osaamiseen vaikuttavat yritys ja yhteiskunta. Ne ovat vaikuttamassa siihen, miten helppoa tai vaikeata oppiminen ja osaaminen ovat ikääntyvälle työvoimalle. Oppiminen voi olla hauskaa ja elämää rikastuttavaa, ja elinikäinen oppiminen on merkittävä keino turvata omaa hyvinvointia. (Emt.,18-19.)

3.6 Aikuisopiskelun henkilökohtaistaminen näyttötutkintojärjestelmässä

Otan esimerkiksi yhden, mielestäni erittäin hyvän ja aikuisille sopivan opiskelumuodon – näyttötutkintojärjestelmän. Aikuisopiskelun henkilökohtaistamisen lähtökohtana näyttötutkintojärjestelmässä (ks. esim. Opetusministeriö 2008) on opiskelijan olemassa olevan osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. Ne voivat olla esim. kirjalliset dokumentit jo suoritetuista opinnoista tai esim. työkokemus ja siitä saatu työtodistus. Tältä pohjalta laaditaan henkilökohtaiset näyttö- ja oppimissuunnitelmat osaamisen kehittämiseksi ja tutkinnon suorittamiseksi. Henkilökohtaisten opetusohjelmien suunnittelu ja toteutus edellyttävät opiskelijan tarpeiden, tavoitteiden ja elämäntilanteen huomioon ottamista ja henkilökohtaista ohjausta. Näyttötutkintojärjestelmässä ja yleensäkin työelämän tutkintojen suorittamisessa työ on oppimisen kohteena ja kontekstina. Tavoitteellinen ammattitaidon kehittäminen ja aikuisopiskelun henkilökohtaistaminen edellyttävät osaamisen johtamista ja työssä oppimisen ohjausta. Tarvitaan vuorovaikutuksellisten oppimistilanteiden luomista sekä avointen, joustavien ja työelämäläheisten oppimisympäristöjen kehittämistä.

Opetuksen tehtävänä on ohjata sisältöjen käsittelyä siten, että opiskelija kykenee integroimaan tarvittava teoria- ja käytäntötietoa oppimisen prosesseissa. Integroinnin tuloksena on kokemustieto, joka on luonteeltaan hyvin pysyvää verrattuna käytännöstä irrotettuun muistitietoon tai teoreettista ymmärrystä vailla oleviin elämyksiin. Teorian ja käytännön välinen muuntelu (ajattelu ja tekeminen) tuottaa kokemustietoa, jonka muodostaminen on mahdollista vain oppijassa itsessään.

Itse- ja prosessiarvioinnin välisen kohtaamispaikan tehtävänä on tarjota ”peili”, jonka avulla opiskelija oppii reflektointitaitoja, arvioimaan itseään, suorituksiaan ja suhdetta muihin toimijoihin. Olennaista on palaute, jota opiskelija hankkii havainnoimalla esim. oppimis- tai työpäiväkirjan avulla ja jota hän saa ohjaajalta, muilta opiskelijoilta, työtovereilta tai ryhmältään. Vastaavasti prosessi- ja tuotosarvioinnin välisen ”peilin” tehtävänä on tutkia keinoja, jotka liittyvät työtehtävien ja opiskelun tavoitteiden asetteluun, sekä luoda kriteerejä tulosten arviointiin. Kolmas ”peili” on tuotosarvioinnin ja kontekstin välillä, jolloin oppijalta edellytetään kykyä suhteuttaa toimintansa ja tavoitteensa yhteiskunnan ja työelämän vaatimuksiin. - Arviointiin vaikuttavat

- opetussuunnitelman tavoitteet – ammatillinen osaaminen
- osaamisalueet – sosiaaliset, reflektiiviset, kognitiiviset ja operationaaliset prosessit

-arvioinnin kohteet, jossa arviointitaulukkona on tyydyttävä, hyvä ja kiitettävä. (Opetusministeriö 2008.)

4 MAATALOUSYRITTÄJÄN OSAAMINEN

4.1 Maatalouden perusopinnot

Maatalousoppilaitoksissa voi opiskella kolmivuotisen perustutkinnon, josta valmistetaan maaseutuyrittäjäksi. Koulutus takaa jatko-opintokelpoisuuden ammattikorkeakouluun. Opiskelu on käytännönläheistä, ja työssä oppiminen tuo mahdollisuuden täydentää opintotavoitteita. Maaseutuyrittäjillä on mahdollisuus valita, haluavatko he suuntautua opinnoissaan pieneläinten hoitoon, kotieläintuotantoon tai koneiden korjaukseen ja huoltoon. Nykyään maaseutuyrittäjä- opiskelijoita oppilaitoksessamme on noin 60, ja suurin osa opiskelijoista haluaa suuntautua pieneläinten hoitoon. Yleensä kotieläintuotannon opiskelijat tulevat maatiloilta ja jatkavat tulevaisuudessa omalla maatilallaan sukupolvenvaihdoksen jälkeen. Suurin osa opiskelijoista on tullut suoraan peruskoulusta. (Kempainen & Korpihalkola 2007.)

4.2 Maatalousyrittäjän ammattitaito

Hyvä ammattitaito sisältää tietoja, taitoja, valmiuksia ja asenteita. Se on määritelty monipuoliseksi ja kokonaisvaltaiseksi kyvykkyudeksi suoriutua työtehtävistä ja sisältää sekä laajan toimintakykyisyyden että kehityskykyisyyden. Monipuolisuus ja kokonaisvaltaisuus viittaavat sellaiseen työtehtävien hyvään hallintaan, joka mahdollistaa suoriutumisen itsenäisesti, sisältää vastuullisuuden työsuorituksesta ja tuloksesta ja tuottaa onnistumista myös muuttuvissa olosuhteissa. (Viitala 2005, 113.) Ammattitaito on kokonaisvaltainen asia, jota on vaikea pilkkoa paloihin. Osaamisen kehittäminen kuitenkin edellyttää, että sitä jollakin tavalla kyetään erittelemään ja arvioimaan yksityiskohteisemmin. (Viitala 2005, 114.)

Laissa ammatillisesta koulutuksesta (1998) määritellään, millaisin valmiuksin varustettuja ihmisiä ammatillisen koulutuksen tulisi työelämään ja yhteiskuntaan ”valmistaa”. Näiden tulisi olla ammattitaitoisia ja kykeneviä harjoittamaan jatko-opintoja, persoonallisuudeltaan tasapainoisia, hyviä ja monipuolisesti kehittyneitä, elinympäristöä ja luontoa suojelevia sekä kansallista kulttuuria, kansainvälistä yhteistyötä ja rauhaa edistäviä.

Heidän tulisi olla yrittäjyyteen, yritystoimintaan ja paikallisiin olosuhteisiin perehtyneitä ja sukupuolten tasa-arvon tiedostavia yksilöitä.

Ammattitaidolla tarkoitetaan kaikkia niitä tietoja ja taitoja, joita ammatinharjoittaja tarvitsee ammattiinsa liittyvien työprosessien suorittamisessa. Ammattitaitoinen henkilö osaa toimia eri olosuhteissa tarkoituksenmukaisesti ja hyvää laatua tavoitellen. Maatalousyrittäjien ammattitaitovaatimus on hyvin laaja ja monipuolinen, mikä mielestäni pitäisi ottaa huomioon tarkemmin koulutuksessa ja uusien koulutusten suunnittelussa. Maatilan tulee olla taloudellisesti kannattava, ja siellä tulee ottaa huomioon myös eläinten eettinen hoito ja maatilayrityksen ympäristövastuullisuus. Olen luetellut mielestäni tärkeimpiä maatalousyrittäjän tarvitsemia ammattitaitovaatimuksia:

- eläinten käsittely eläinsuojelulain, eettisten ja eri kotieläinlajien tarpeiden vaatimusten mukaisesti
- tärkeimpien kotieläinten hoidossa tarvittavien koneiden ja laitteiden ympäristö- ja eläinystävällinen ja turvallinen käyttö
- eläintenhoito tuotantovaiheen mukaisesti
- poikimisavun anto ja vastasyntyneiden hoito
- rehuarvojärjestelmän ja rehujen tunteminen sekä ruokintasuunnitelmien tulkitseminen
- jalostussuunnitelmien tulkinta
- tietotekniikan käyttö kotieläintuotannon töissä
- terveen ja sairaan eläimen tunnistaminen ja ensiavun anto eläimelle turvallisesti ja kyky arvioida, milloin on turvaututtava eläinlääkärin apuun
- kotieläinten tavallisimpien sairauksien oireiden ja syiden tunnistaminen ja sairauksien ja tartuntatautien ennaltaehkäisy
- kuljetettavien eläinten hoito
- yleisimpien käyttämiensä kemikaalien turvallinen ja ympäristöystävällinen käyttö
- kotieläintenrakennuksen ja rakenteiden arviointi eläinten hyvinvoinnin ja työympäristön kannalta
- työturvallisuuden ylläpitäminen ja edistäminen
- työskentely ergonomisesti oikein, omasta terveydestä ja työkyvystä

huolehtiminen

- ensiaputaito, alkusammutustaito
- tarvittavien muistiinpanojen kirjaaminen
- hygieniaosaaminen
- viljeleminen ympäristölainsäädännön ja ympäristöasetuksen mukaisesti
- EU-tukiehtoihin perehtyminen ja EU-tukihakemusten täyttäminen
- maatilaverotukseen perehtyminen ja oman tilan talouden seuranta
- maatalouteen liittyvien kirjoituksiin ja julkaisuihin tutustuminen ja niiden seuranta
- jatkuva itsensä kehittäminen ja kouluttautuminen
- oman tuotteen markkinointi.
- tilanhoito ja kehittäminen sekä tilan johtamisen hallinta.

4.3 Osaamisen johtaminen

Osaamisen johtaminen on yrityksen toiminta- ja kilpailukyvyyn vahvistamista ja varmistamista osaamispohjan avulla. Siinä yrityksen osaamista vaalitaan ja kehitetään yrityksen kaikilla tasoilla. Tämä vaatii suuntaamista, määrittelyä, arviointia, suunnittelua ja kehittämistä.. Osaamisen johtaminen sisältää kaiken sellaisen tarkoituksellisen toiminnan, jonka avulla yrityksen strategian edellyttämää osaamista vaalitaan, kehitetään, uudistetaan ja hankitaan. Osaamisen johtaminen yrityksessä on jatkuvasti liikkeessä oleva, monitasoinen ja -tahoinen ilmiö. (Viitala 2005, 14.)

Maataloutta ei ole aina pidetty yrityksenä, mielestäni se on pikemminkin aiemmin ollut elämäntapa. Nykyään voimme selkeästi sanoa, että maatilat ovat yrityksiä, jotka työllistävät oman perheenjäseniä, mutta myös yhä enemmän tilan ulkopuolisia henkilöitä. Maatiloilla on paljon myös sivuelinkeinoja, jotka työllistävät ja tuovat oman taloudellisen panoksen maatilayritykseen. Mielestäni on tärkeää osata johtaa omaa maatalousyri-tystään ja luoda yritykselle selvät tavoitteet. Pitää osata tunnistaa tarvittavia osaamisia ja laatia suunnitelmia, joiden varassa toiminnan edellyttämä osaaminen saadaan turvatuksi nyt ja tulevaisuudessa.

Kokonaistyömäärä on lisääntynyt yhtä työntekijää kohti, kun tilojen koko kasvaa, vaikka työtä koneellistetaan ja keksitään uusia teknologisia tuotantoratkaisuja. Maatiloilla yhdistyy monipuoliset työtoiminnot, mistä johtuen maatilalan johtaminen on haastava.

Maataloudessa tuotanto on sidottu biologisiin prosesseihin, ja tuotantoperiodit ovat näin pitempiä kuin muussa yritystoiminnassa. Lisäksi pääoman kierto on hidasta, ja se pitäisi osata huomioida johtamisessa, erityisesti investointeja suunniteltaessa ja tilaa laajentaessa. Maatilan yrityskoon kasvaessa johtamistaitojen merkitys korostuu entisestään. Johtamistöihin luetaan suunnittelu- ja organisointityöt, kontrollointi ja mittaaminen, myynti- ja ostotoiminta, kirjanpito ja maksut, erilaiset dokumentointityöt ja yhteydenpidot muihin sidosryhmiin. (Sinisalo 2008, 2.)

Maatilan koko vaikuttaa johtamistyöhön kuluvaan aikaan. Mitä suurempi maatilan koko on, sitä enemmän aikaa maatalousyrittäjät käyttävät suunnittelu- ja organisointitehtäviin. Tilakoon kasvaessa myös kirjanpitoon, laskujen maksuun sekä tuotantopanosten hankintaan kuluu enemmän aikaa. Investointi- ja tuotantotöiden suunnitteluun, kate- tuottolaskentaan ja yhteyden pitoon kuluva aika lisääntyy myös. Kokonaisuudessaan maatalousyrittäjien suunnittelu- ja johtotyön määrä lisääntyy tilan taloudellisen koon kasvaessa. Suurin osa johtamistehtävistä on erilaisten ongelmien ratkaisua ja päätöksen tekoa. Tutkimusten mukaan maatalousyrittäjät käyttävät johtamiseen vähän aikaa. Syy- nä johtamistyön vähyyteen voi olla tiedon puute, yrittäjä ei näe johtamisen tarvetta, heikot johtamistaidot, ajan puute ja epävarmuus. Myös johtamistyön määrittelyyn ja mittaamiseen liittyy haasteita.

Maatilan työt koetaan enemmän henkisesti stressaavana kuin fyysisesti kuormittavina. Maatalousyrittäjät, jotka kokevat maatilan työt paljon fyysisesti kuormittavina, kokevat myös runsaasti henkistä räsitystä. Taloudellisesti suurimmilla tiloilla maatalousyrittäjät kokevat enemmän henkistä stressiä kuin pienillä tiloilla. Maatalousyrittäjät, jotka käyttävät enemmän aikaa katetuottolaskentaan, kokevat myös maatilan työt vähemmän henkisesti stressaavina. Maatiloilla on huolehdittava riittävästä levosta ja työssä jaksamisesta. Hyvällä johtamisella pystytään vähentämään kiirettä ja väsymystä. Maatalous- yrittäjän hyvinvointi, työssä jaksaminen ovat tärkeitä maatilan jatkamisen kannalta ja myös siksi, että sosiaalinen ja taloudellinen hyvinvointi kulkevat käsi kädessä. (Sinisalo 2008, 2.)

5 TUTKIMUS JA SEN TULOKSET

5.1 Haastattelu ja sen kulku

Tutkimusmetodina kehittämishankkeessani on puhelinhaastattelu, jonka tiedot yhdistän loogisesti olemassa olevaan opetussuunnitelmatietoon ja omiin kokemuksiini.

Ensimmäinen ajatukseni oli suunnitelllessani kehittämishankettani haastatella 50 maatalousyrittäjää, mutta se kaatui käytännön ongelmaan. Ajatukseni oli, että saisin kehittämishankkeeseeni eri kuntien maataloussihteereiltä maatalousyrittäjien nimiä ja puhelinnumeroita, vaitiolovelvollisuuden vuoksi he eivät voineet antaa niitä, vaikka EU-tukilomakkeissa on rasti, että voi antaa luvan luovuttaa tietoja eteenpäin. Niinpä tämännäyttötyypiseen tarkoitukseen nimiä ei saanut luovuttaa, joten haastateltavien määrä puoliintui. Haastatteluvaiheessa en kysynyt haastateltavien koulutuspohjaa, joka olisi voinut olla koulutuksen suunnittelussa tärkeä tieto, mutta koska nimenomaan suunnittelin lisäkouluttautumista jo maatalousyrittäjänä toimiville, en kokenut asiaa tärkeäksi. Haastattelun yhteydessä en myöskään kysynyt, miksi vastaajat valitsivat koulutushalukkuutta valitsemaansa vaihtoehtoihin, mutta keskustelimme haastattelun yhteydessä siitä.

Tässä kehittämishankkeessani olen haastatellut 25 maatalousyrittäjää. Haastattelun olen tehnyt puhelinhaastatteluna. Perusteluni, miksi tein haastatteluni puhelimitse, on, että maatalousyrittäjät ovat erittäin huonoja vastaamaan erilaisiin kyselyihin lomakkeella. Mielipiteeni tähän asiaan on tullut mm. oman tietämykseni kautta ja siitä, että kun olen tiedustellut joidenkin opiskelijoiden tekemistä lomakekyselyjen vastausprosentista, heillä on ollut selvä mielipide: kirjeitse ei kannata lähestyä maatalousyrittäjää, vaikka sijoittaisi vastauskuoren kyselyn mukana. Vastausprosentit olivat pieniä lomakekyselyissä. Olin jo alussa suunnitellut tekeväni haastatteluni puhelimitse, jolloin saan kattavamman otoksen kyselyni tuloksiin. Olen tehnyt selkeän haastattelulomakkeen, jossa olen kysynyt jokaiselta samat kysymykset, ja vastaajalla menee aikaan kyselyyn noin viisi minuuttia. Haastattelututkimuksessa olen pilkkonut opintokokonaisuuksia, koska esim. maatalousyrittäjien hoito ja kehittäminen eivät olisi ilmaissut vastaajalle riittävästi, mitä aihe sisältää.

Haastattelujen (ks. liite) jälkeen olen purkanut haastatteluni tulokset kohta kohdalta. Haastattelussani ensimmäisenä kohtana on ”mies vai nainen”. Sen jälkeen kysyn ikäryhmää, jonka olen jaotellut: 25v-30v, 31v-35v, 36v-40v, 41v-45v ja yli 46-vuotiaat.

Tämän jälkeen olen kysynyt tuotannon suunnan ja olisiko halukkuutta lähteä tämän-tyyppiseen koulutukseen, ja samalla olen selvittänyt hieman suunnittelemaani koulutusta. Lisäksi kysyin, minkä tyyppistä koulutusta maatalousyrittäjät halusivat – perinteistä vai monimuotokoulutusta. Haastattelussani luetteloin suunnittelemastani luettelosta opintojaksosia, josta haastateltava valitsi hänen mielestään mielenkiintoiset opintojaksot. Lopuksi vastaajalla on ollut mahdollisuus tuoda omia mielipiteitä sellaisista opinnoista, joita en ole luetellut, mutta jotka olisivat voineet kiinnostaa vastaajaa.

5.2 Tutkimuksen tulokset ja luotettavuus

Haastattelin yhteensä 25 viljelijää Saarijärven ja Uuraisten alueelta. Osa viljelijöistä oli maidon- ja lihantuottajia. Osalla viljelijöistä oli emolehmätuotanto eli lihantuotanto päätuotantosuuntana. Muutamalla tuottajalla oli peltoviljely päätuotantosuuntana ja saattoi olla jokin tai useampi sivuelinkeino, kuten esim. klapituotantoa ja kalanpoikas- kasvatusta. Tutkimuksen perusteella jatkokouluttautuminen maatalousy yrityksissä koettiin erittäin tarpeelliseksi. Murto-osalla vastaajista oli oikeastaan kielteinen kanta kouluttautumiseen, koska heidän mielestään käytäntö antaa paljon valmiuksia maataloustyöhön. Haastatteluissa tuli esille myös ajanpuute kouluttautumiseen. Muutamat haastatteluun vastaajat olisivat olleet halukkaita lisäkouluttautumiseen, mutta ajallisesti tämä ei ollut mahdollista. Haastateltavista osa oli sitä mieltä, että ainoastaan tietyt asiat olivat mielenkiintoisia, joten he olivat osittain halukkaita lähtemään koulutukseen. Pidän haastattelua luotettavana, koska haastateltavilla ei ollut motiivia olla vastaamatta rehellisesti. Lisäksi kysymykset ja vastaukset olivat konkreettisia eli helposti ymmärrettävissä. Otos olisi voinut olla suurempi, mutta vastauksiin tuli sekä paljon yhdenmukaisuutta että hajontaa. Otoksen suurentaminen ei enää tuntunut lisäävän vastauksissa erilaisten vaihtoehtojen määrää, mikä osoittaa saturaation toteutumista.

Haastatelluista naisia oli 11 ja miehiä 14. Haastateltavien yleisin ikäryhmä oli 40-45 -vuotiaita. Mielenkiintoinen haastattelun tulos oli siinä, halusiko maatalousyrittäjä perinteisen opiskelumuodon vai monimuoto-opiskelun, koska itse olin pitänyt ajatusta monimuoto-opiskelusta hyvänä vaihtoehtona työn ohella. Haluttiin molempia. Osalla maatalousyrittäjistä syinä siihen, miksi he eivät halunneet monimuoto-opiskelua, olivat seuraavat:

- Etätehtävien tekeminen kotona koettiin hankalaksi ja aikaa vieväksi, minkä vuoksi nämä tehtävät tehdään yleensä kiireessä ja viime hetkellä.

- Koulutukseen on parempi rauhoittua selkeästi, jolloin ei koulutuksen ajaksi tee muita suunnitelmia.
- Kirjallinen tuotos etätehtävistä on vaikea tehdä.

Koulutustarpeet olivat sekalaisia. Joillakin tiloilla haluttiin vain maatalousyrittäjien kannattavuuteen liittyvää koulutusta. Joillakin tiloilla koettiin verotus ja verokirjanpito tärkeäksi. Osa haastateltavista ei ollut kiinnostunut kannattavuuteen tai verotukseen liittyvistä asioista, mutta esim. bioenergiaopinnot koettiin tärkeiksi. Tällöin ei välttämättä kuitenkaan koettu maaseutu ympäristön hoitoa eikä luonnon monimuotoisuutta tärkeäksi. Maatalousyrittäjien johtamista ei koettu tärkeäksi, vaikka mielestäni siihen pitäisi nykyajan maatalousyrittäjällä olla valmiuksia.

Viimeiseksi kysymykseksi esitin, mitä maatalousyrittäjät itse haluaisivat opiskella. Monessa muut mahdolliset koulutukset vaihtoehdoissa haastateltavien mielestä maatalousyrittäjien kannattavuuteen vaikuttavat asiat olivat tärkeimpiä. EU-tukien sitoumusehdot koettiin tärkeiksi ja EU-tukien optimointiin haluttiin lisäkoulutusta. Joidenkin haastateltavien mielestä metsätalous olisi ollut tärkeää. Joidenkin haastateltavien mielestä yleensä ihan tavalliset käytännön asiat olisivat tärkeitä, kuten esim. hitsaus.

Tärkein opiskeluun vaikuttava asia oli, oliko haastateltavan maatalousyrittäjässä tuotantoeläimiä, koska ne maatalousyrittäjät, joissa oli, halusivat nimenomaan eläinten terveyteen ja viihtyvyyteen liittyvää koulutusta. Selvästi tuli esille, että ellei maatilalla ollut tuotantoeläimiä, siellä oli enemmän halukkuutta maaseutu ympäristön hoitoon - ja maaseutu ympäristön monimuotoisuuden ja bioenergian opiskeluun. Todennäköisesti myös peltopinta-alan suuruus vaikutti bioenergian opiskelun halukkuuteen, vaikka sitä ei haastattelussa kysytty, koska jotkin tuotantoeläintilat valitsivat bioenergiatuotannon.

Haastattelun kattavuutta heikensi ehkä, etten haastatellut enemmän maatalousyrittäjiä, mutta mielestäni jo näiden haastateltavien vastaukset vaihtelivat paljon, joten sain kyllä riittävän kuvan koulutuksen tarpeellisuudesta ja minkä tyyppistä koulutusta maatalousyrittäjät halusivat. Seuraavassa esitän taulukkomuodossa halukkuuden eri opintojaksoihin. Taulukkoon on merkitty yhteensä halukkuudet, koska kysymykseni oli, mitkä koulutusvaihtoehdot olivat mielenkiintoisia.

Taulukko 1. Maatalousyrittäjien lisäkoulutuksen tarve taulukkona (N = 25).

Opintojakso	Kuinka monella oli halukkuutta opintojaksoon
Peltoviljely	4
Eläinten hyvinvointi ja hyvinvointiin liittyvät asiat	13
Maatalouden verotus ja verokirjanpito	11
Maatalouden kustannuslaskenta	12
Maatilayrityksen johtaminen	6
Maatalousyrittäjien työhyvinvointi	4
Maaseutu ympäristön hoito	12
Maaseutu ympäristön monimuotoisuus	12
Bioenergia	11
Yhteensä	85

Taulukon vastauksista käy ilmi, että on useita lähes samanarvoisia vaihtoehtoja, jotka liittyvät maatalouteen. Koulutuksen suunnittelutyö on erittäin tärkeää, jotta oppilaitos saa rahoituksen tämällyyppiselle koulutukselle. Kyseinen koulutushan olisi nimenomaan lisäkoulutusta eikä perustutkintoon suuntautuvaa. Seuraavaksi olenkin käsitellyt erikseen kyseisen lisäkoulutuksen suunnittelua.

5.3 Lisäkoulutuksen suunnittelu ja rakenne

Miettiessäni, miten maatalousyrittäjien lisäkoulutus olisi mahdollisimman monipuolista, joudun vertaamaan tämänhetkisiä opetussuunnitelmia - mitä opintoja opiskelijat ovat saaneet jo perustutkinnoissa. Osa opiskelijoista olisi todennäköisesti myös sellaisia, jotka eivät ole suorittaneet maatalousalan perustutkintoa, vaan esim. karjalouden ammattitutkinnon (40 ov) tai viljelijän ammattitutkinnon (20 ov). Lisäksi osalla opiskelijoista on pitkä käytännön työkokemus maatalouden alalta.

Maatalousyrittäjien monialaisuus tekee suunnittelutyön vaikeaksi, koska todennäköisesti kaikille opiskelijoille ei voi räätälöidä opintoja niin, että ne vastaisivat juuri heidän maatilayritykseensä liittyvää toimintaa. Ensimmäisenä ajatuksenani oli, että osa opiskelusta tapahtuisi pienryhmissä maatalojen tuotantosuuntien mukaan, joten esim. ne, joilla on lypsykarjaa maatalousyrittäjänsä, opiskelisivat osittain omilla ryhmis-

sään. Vastaavasi niiden tilojen maatalousyrittäjät, joilla on esim. emolehmätuotantoa, opiskelisivat omissa ryhmissään. Opiskelusta jaotelluissa pienryhmissä olisi myös siinäkin mielessä hyötyä, että samaan tuotantosuuntaan suuntautuneet saisivat jakaa kokemuksiaan ja tietojaan toistensa kanssa.

Maatalousyrittäjien lisäkoulutuksen yhteisiä opintoja voisivat olla esim. työhyvinvointiin liittyvät asiat, maatalouden verotus, ympäristötukiin liittyvät asiat ja muut EU-tukiin liittyvät asiat. Sopivin ajankohta, milloin opiskelua on mahdollista ja parasta toteuttaa maatalousyrittäjille, on syyskuusta huhtikuun puoleenväliin, ja opiskelutapahtuisi monimuoto-opiskeluna. Osa opinnoista olisi lähiopetuspäiviä, ja osa tehtävistä tehtäisiin kotona. Suunnitellessani opintokokonaisuutta mietin myös, kuinka monta kertaa maatilayrittäjät voivat osallistua koulutuspäiviin. Maatiloilla on paljon päivittäisiä töitä myös talvella, joten on otettava huomioon, ettei opiskelusta saisi tulla liian raskas taakka. Mielestäni lähiopetuspäiviä voisi olla esim. viisi päivää kulkua kohden.

Opiskelijoita otettaisiin koulutukseen 15, mutta vähintään 10 opiskelijaa pitää tulla opiskelemaan, koska koulutuksen on oltava taloudellisesti kannattava oppilaitokselle. Alle 10 opiskelijaa koulutus ei toteutuisi. Oppilaitoksen on saatava peitettyksi kulut, jotka opiskelun järjestämisestä aiheutuvat, kuten opettajien palkkakustannukset ja opiskelutiloihin kohdistuvat kulut. Opiskelijat maksavat itse ruokansa, kahvinsa ja opiskelutarvikkeensa. Maatalousyrittäjien on mahdollisuus hakea opiskelunsa tueksi työ - ja elinkeinokeskuksesta maatalousyrittäjien opintorahaa.

Koulutuksen rakennetta ajatellen maatalousyrittäjien lisäkoulutuksen opetussuunnitelmaan tulisi kiinteästi ottaa huomioon, mitä tietoja ja taitoja maatilayrittäjät tarvitsevat omassa työelämässään. Pohjana ovat myös yrittäjien haastattelussa selvitetty tarpeet, jotka maatilayrittäjät katsoivat tärkeimmiksi asioiksi ja joista he halusivat lisäopintoja. Mukana koulutuksessa on joitakin opintoja, jotka minä katsoin tarpeelliseksi, mutta joita ei tullut haastatteluissa esille.

Suunnittelemani opintokokonaisuus olisi 25 opintoviikkoa, ja haettaessa opiskelijoita koulutukseen koulutuksen nimi voisi olla maatalousalan lisäopinnot tai maatalousalan täydennysopinnot. Nämä opinnot ovat nimenomaan lisäopintoja, jotka eivät johda tutkintoon ja joilla voi myöskään erikoistua mihinkään. Opinnoilla annetaan lisää

tietoa, päivitetään vanhoja tietoja, annetaan maatalousyrittäjille lisää varmuutta omaan tuotantosuuntaansa, ja mielestäni koulutuksen yksi tarkoitus on antaa maatalousyrittäjille mahdollisuutta miettiä itse, mitä he voisivat kehittää omalla tilallaan ja tekevätkö he jo jotain sellaista, minkä voisi organisoida jotenkin toisin, jotta heidän työmääränsä vähenisi. Erittäin tärkeinä pidän myös opintoja, jotka liittyvät nimenomaan maatilayrityksen johtamiseen, koska nykyisin maataloilla työskentelee myös maatalan ulkopuolista henkilökuntaa ja maatilayrityksen rahavirrat ovat huomattavasti suuremmat kuin aiemmin, jolloin tilakoot olivat pienempiä.

Mielestäni maatalousalan perustutkinnon opetussuunnitelmasta yrittäminen maaseutu-ympäristössä tulisi olemaan hyvä pohja maatalousyrittäjän lisäopinnoille. Maatilatalouden yleistaidot ovat opetussuunnitelmassa hyvinkin pitkälle nimenomaan maatalousyri-tysten päivittäisiin käytännön töihin liittyviä asioita, joten mielestäni tämän koulutuksen tarkoituksena on, että opiskelijat saavat tietopuolista opetusta yrittämiseen maaseutu-ympäristössä. Tuotantoeläinten terveyteen ja viihtyvyyteen vaikuttavilla tekijöillä lisätään myös maatalousyrityksen kannattavuutta pitkällä aikajänteellä. Ympäristöön liittyvä koulutus antaa mahdollisuuden opiskelijoille miettiä, olisiko heidän maataloillaan erilaisia monimuotoisuuskohteita, joihin voidaan hakea EU-tukia. Bioenergiaopinnot antavat mahdollisuuden lisätä maatalousyrityksen tuloja mm. kasvattamalla erilaisia bioenergiakasveja.

6 YRITTÄMINEN MAASEUTUYMPÄRISTÖSSÄ JA OPETUSSUUNNITELMAN RAKENNE

Yrittäminen maaseutu-ympäristössä -opintojen tavoitteena on, että opiskelijan on osattava seurata alan elinkeinorakenteen kehitystä ja yhteyksiä muuhun elinkeinoelämään ja yhteiskuntaan ja arvostaa maaseudun merkitystä osana suomalaista yhteiskuntaa ja kansainvälisesti. Hänen on osattava hakea tietoa alalta ja elinkeinoaan koskevista määräyksistä, esimerkiksi kansallisten ja EU-rahoitteisten tukien ehdoista, myös yhdellä vieraalla kielellä. Hänen on osattava ottaa huomioon alueellisten maaseutuyrittämisen erityispiirteiden, kuten eri tukijärjestelmien ja hanketoiminnan, vaikutuksia ja mahdollisuuksia oman tuotantonsa suunnitteluun. Hänen on osattava osallistua ja vaikuttaa maaseutua koskevissa asioissa, jolloin hänen on tiedettävä maaseutu- ja maatalouspolitiikan keskeiset osa-alueet ja niiden vaikutukset maaseudun kehittämiseen.

Opiskelijan on osattava toimia ympäristön laatua, tuotantoeläinten hyvinvointia, elintarvikkeiden tuotannon turvallisuutta, huoltovarmuutta ja elinvoimaisen maaseudun säilymistä edistäen, jolloin hänen on ymmärrettävä monivaikutteisen maatalouden merkitys. (Maatalousalan perustutkinto 2001, 50.) Mielestäni näistä opetussuunnitelman tavoitteista on hyvä lähteä suunnittelemaan runkoa lisäopintoihin. Osa näistä opinnoista muuttuu jatkuvasti EU:n uusien säädösten mukaan, ja nykyisen globalisaation aikana maatilayritysten on osattava ottaa huomioon elintarviketuotantoon ja elintarvikkeisiin liittyvät kansainväliset sopimukset.

6.1 Opetussuunnitelman rakenne

Lisäopintojen opetussuunnitelman rakenne on 25 opintoviikkoa. Tavoitteena on, että opiskelijat suoriutuisivat opinnoistaan yhden lukuvuoden aikana syyskuun lopusta huhtikuun loppuun. Suunnitelmissani olisi, että opiskelijat kokoontuisivat lähiopetuspäiville kerran kuukaudessa yhden viikon ajan, viitenä päivänä, jolloin opiskelu ei jäisi liian katkonaiseksi. Toisaalta voisi olla niin, että jos kokoontuisimme opiskelemaan yhden päivän viikossa koko talven ajan, voisi olla opiskelijoille helpompaa lähteä yhdeksi päiväksi opiskelemaan viikossa kuin tulla opiskelemaan kokonaisen viikon ajaksi. Laskelmieni mukaan lähiopetuspäiviä kertyisi tällöin 40. Opetussuunnitelman rakenteeseen vaikuttavat lisäksi, mitä opetusta meidän oppilaitoksessamme, täällä Tarvaalassa, voidaan järjestää olemassa olevilla opettajaresursseilla.

Opetukseen liittyvä suunnitelman karkea rakenne tulisi olemaan seuraavanlainen:

Tilanhoito ja kehittäminen 9 opintoviikkoa.

Maatilayrityksen suuntautumisopinnot 9 opintoviikkoa.

Tieto- ja viestintätekniikka 0,5 opintoviikkoa

Työhyvin vointi 0,5 opintoviikkoa.

Tutustuminen toisiin maataloihin 0,5 opintoviikkoa.

Bioenergiatuotanto 2 opintoviikkoa.

Maaseutu ympäristön monimuotoisuus ja ympäristönhoito 3 opintoviikkoa.

Uusi koneteknologia 0,5 opintoviikkoa.

Tuon joitakin mielestäni tärkeitä asioita esiin kustakin osiosta, mutta tässä vaiheessa tämä ei ole kuitenkaan virallinen opetussuunnitelma. Ajatuksenani on, että jos koulu-

tus joskus toteutuisi, opettajiksi tarvitaan kuhunkin alaan perehtynyt opettaja. Oppilaitoksestamme löytyy eri aloihin perehtyneitä opettajia riittävästi.

6.2 Tilanhoito ja kehittäminen

Tilanhoito ja kehittäminen ovat yksi suuri 9 ov:n kokonaisuus, jossa opiskelu tapahtuisi osittain lähiovetuspäivinä, ja lähiovetuspäivien jälkeen opiskelijat saisivat tehdä kotonaan omaan tilaansa liittyvän kehittämissuunnitelman. Etätehtävä olisi kattava. Opiskelijan tulisi miettiä nelikenttäanalyysin pohjalta tilan heikkoudet ja mahdollisuudet. Heidän tulisi miettiä myös tilansa kannattavuutta tilan tämänhetkisten tietojen pohjalta, ja jos he haluaisivat esim. ottaa jotain liitännäiselinkeinoksi, heidän tulisi laskea sen kannattavuutta. Opiskelijan tulee tehdä myös oman maatilayrityksen laatu-käsikirja, jossa opiskelija miettii oman tilansa laatuun vaikuttavia tekijöitä ja myös niitä tekijöitä, joilla varmistetaan tuotettavan tuotteen laatu. Tilan kehittämistä voi olla myös omien töiden uudelleenorganisointi oman työmäärän vähentämiseksi. Tämän opetussuunnitelman osatavoitteena on myös, että opiskelija löytää maatilayrityksensä hyvät ja huonot mahdollisuudet swot-analyysin perusteella. Lisäksi opiskelijan on mietittävä oman maatilayrityksensä tulevaisuutta ja millainen hänen maatilayrityksensä pitäisi olla. Tehtävä antaa opiskelijalle omaan maatilayritykseen liittyvää pohdintaa. Perinteisesti maatilayritysten ei ole tarvinnut pohtia tuotteidensa markkinointia, mutta jos tiloilla tuotetaan päätuotantosuuntansa lisäksi joitain muita tuotteita, kuten klapeja, hunajaa, mansikkaa tai koneurakointia, näiden tuotteiden markkinointiin pitäisi oppia kiinnittämään huomiota.

Lähiovetuspäivinä käsittelemme tehtäviin liittyviä asioita, joista on hyötyä opiskelijalle hänen tehdessään tehtäviä. Tähän opintoon liittyvien tehtävien arviointi on erittäin vaikeaa, koska vastaukset ovat hyvin erilaisia mautilojen erilaisuuden vuoksi. Lisäksi tehtäviin vaikuttaa myös opiskelijan ”ulosanti” hänen miettiessään ja kirjoittaessaan tehtäviin vastauksia. Maatilayrityksen johtaminen kuuluu näihin opintoihin, joita pidän itse tärkeinä nykypäivien maatilayrityksessä. Lähiovetuspäivinä voimme käyttää myös ulkopuolisia asiantuntijoita.

6.3 Maatilayrityksen suuntautumisopinnot

Tämänkin opintojakson kokonaisuus olisi 9 opintoviikkoa ja suunnitelmassani olisi, ja opiskelu tapahtuisi osittain pienryhmissä. Tämä opintokokonaisuus antaa opiskelijoille mahdollisuuden keskustella muiden saman tuotantosuunnan harjoittajien kanssa. Tämän opintokokonaisuuden avulla opiskelijat voivat miettiä ja osittain verrata omia maatalousyrityksiään toisiin, saman tuotantosuunnan maatalousyrityksiin. Lisäksi opetus voidaan kohdentaa pienryhmissä erilaisten tuotantoeläinten kehitykseen, terveyteen ja kannattavuuteen vaikuttaviin tekijöihin ja samalla myös maatilayrityksen kannattavuuteen vaikuttaviin asioihin. Esimerkkinä voidaan mainita mm. hiehojen kasvatusta lypsykarjatililla ja niiden kannattavuus tai emolehmien tuotantotilojen rakennuskulujen vaikutus tilan kannattavuuteen. Tässä opintojaksossa on tarkoituksena siirtää myös eri maatilojen hiljaista tietoa toisille maatalousyrittäjille, koska osittain hiljaisella tiedolla on merkitystä maatilojen kannattavuuteen ja töiden organisointiin. Mielestäni maatilayritysten suuntautumisopintojen opintokokonaisuuteen voisi tuoda esim. tuotantoeläinten hyvinvointiin liittyviä uusia kuntokartoitusmalleja tai tuotantotilojen uusia rakenteellisia ratkaisuja. Tässä opintokokonaisuudessa olisi myös tietojen päivittämistä mm. ruokinnan vaikutuksista tuotantoeläinten kasvuun ja kehitykseen. Tähän opintojaksoon kuuluisi myös etätehtävä, jossa opiskelijan tulisi ajatella omia tuotantotiloja ja miettiä, mitkä asiat omassa tuotantorakennuksessa ovat hyviä ja mitkä huonoja. Tämä tehtävä perustuu uuteen ajatukseen, miten tuotantotilat vaikuttavat tuotantoeläinten terveyteen ja eläinten viihtyvyyteen tuotantotiloissa, ja lisäksi tämän tehtävän ajatuksena on, että pienilläkin rakenteellisilla muutoksilla voidaan vaikuttaa edellä mainittuihin asioihin. Lisäksi valtakunnallisesti on tiedetty, että tuotantoeläinten elinikä on liian lyhyt, joten voidaan miettiä, pystytäänkö tuotanto-olosuhteilla korottamaan esim. lehmien keski-ikä.

6.4 Tietotekniikan opinnot

Tietotekniikkaa olisi maaseutuyrittäjän lisäopinnoissa 0,5 opintoviikkoa. Mielestäni maatalousyrittäjillä ei kaikilla ole riittävästi tietoa ja taitoa erilaisten maatalousohjelmien käyttöön. Näiden opintojen aikana opiskelijoilla on mahdollisuus tutustua erilaisiin maatalouden ohjelmiin, kuten maatalouden vero-ohjelmaan, peltoviljelyssä käytettävään ohjelmaan ja eläinten ruokintasuunnitelmissa käytettävään ohjelmaan. Lisäksi näissä opinnoissa voisi tutustua enemmän word- ja excel- ohjelmiin, koska nämä

ohjelmat ovat kuitenkin maataloilla käytössä, mutta niitä ei hallita riittävästi. Maatalousyrittäjät käyvät internetissä yhtä usein kuin muutkin ammatinharjoittajat, joten internetin käyttöä ei tarvitse enää opiskella. Lisäksi laadittavan etätehtävän tarkoitus on, että opiskelijat tekevät tuotoksensa tietokoneella ja oppivat samalla lisää esim. wordin käyttöä.

6.5 Työhyvinvointi

Työhyvinvointi on nykyään erittäin tärkeää maatalousyrittäjille. Tähän opintojaksoon olen ajatellut käyttää ulkopuolisia luennoitsijoita mahdollisimman paljon. Oppilaitoksessamme pystymme opettamaan esim. työturvallisuutta tai työergonomiaa, mutta työhyvinvointiin kuuluu paljon muutakin. Työhyvinvointi on vasta viime vuosina tullut tärkeäksi asiaksi maatalousyrittäjille. Maatalousyrietysten lisääntyvä eläinmäärä ja lisääntynyt viljelyala on tuonut lisää töitä maatalousyrittäjille, mutta myös taloudelliset paineet ovat lisääntyneet, ja tämän myötä henkisiä voimavaroja tarvitaan enemmän kuin ennen. Olen suunnitellut, että työhyvinvointia voitaisiin opettaa 0,5 opintoviikkoa, mikä ei ole suuri määrä, mutta nämä opinnot olisivat selvästi lähiopetuspäivinä tapahtuvaa opiskelua. Tätä opintojaksoa ei monikaan haastateltava valinnut, mutta mielestäni nykyisin työhyvinvointi on erittäin tärkeää maatalousyrittäjille, ja otin sen siksi mukaan.

6.6 Tutustuminen toisiin maatilayrityksiin

Opiskelijat ovat yleensä erittäin kiinnostuneita tutustumaan erilaisiin maatilayrityksiin. Yleensä retket ovat olleet antoisia opiskelijoille. Tarkoituksena on käydä erilaisissa kohteissa eri tuotantosuuntia edustavissa maatalousyrityksissä. Näiden opintojen tarkoituksena on, että opiskelijat huomioisivat, miten muissa maatilayrityksissä tehdään esim. karjanhoitotyöt. Lisäksi monia opiskelijoita kiinnostavat yleensä erilaisten maatilayrietysten tuotantorakennukset ja työkoneet. Tarkoituksena ei ole tutustua vain uusiin tuotantorakennuksiin, joissa eläimet eivät ole olleet vielä kauan, vaan tutustuttaa niihin tuotantotiloihin, joissa on jo toimintaa ollut. Tällöin nähdään paremmin, kuinka toiminta sujuu käytännössä. Tutustumiskohteita ei ole vaikea löytää. Yleensä maatalousyrittäjät antavat tulla tutustumaan yrityksiinsä, kunhan hygieniasta pidetään huolta. Meillä on oppilaitoksessamme kertakäyttöhaalareita ja kenkäsuojaimia tutustumiskäyntejä varten.

6.7 Maaseutu ympäristön monimuotoisuus ja ympäristönhoito

Maaseutu ympäristön monimuotoisuus ja ympäristönhoito -opintojen kokonaisuus on 3 opintoviikkoa. Maaseutu ympäristön monimuotoisuus on tullut viime vuosina esille, koska maaseutu ympäristö köyhtyy nykyisen tehokkaan karjatalouden ja tehokkaan peltotuotannon vaikutuksesta. Tämä tarkoittaa, että monet vanhat kasvilajit häviävät tehotuotannon seurauksena. On tärkeää, että maaseutu ympäristössä olisi mahdollisimman paljon erilaisia kasvilajeja, koska se vaikuttaa myös näitä kasveja käyttävien eläinlajiston monipuolistumiseen. Suunnitelmissani tämän opintojakson opetus tapahtuisi osittain lähiopintopäivinä ja osin etäopiskeluna. Mielestäni opiskelijoiden kannattaisi käydä lisäksi tutustumassa johonkin luonnon monimuotoisuuskohteeseen, jotta heille hahmottuisi konkreettisesti, millainen on monimuotoisuuskohte.

Ympäristöhoidon osuus olisi samassa opintokokonaisuudessa, ja sen tavoitteena on, että maatalousyrittäjä osaa ottaa huomioon paremmin ympäristöön vaikuttavat tekijät peltoviljelyssä, tuotantoeläinten hoidossa ja vesiensuojelussa. Näissä opinnoissa opiskeltaisiin vesistönsuojelua, kasvihuoneilmiötä vähentäviä seikkoja maataloudessa ja maaperän suojelua. Näiden opiskelujen tavoitteena on, että maatalousyrittäjä osaisi ottaa huomioon kestävä kehityksen mukaiset tavoitteet omassa tuotannossaan.

6.8 Bioenergiatuotanto

Bioenergiatuotanto on 2 opintoviikkoa. Tämän opintojakson tarkoituksena on lisätä maatalousyrittäjien bioenergiatuotantoon liittyvien asioiden tietämystä, jotta he osaisivat ottaa huomioon kestävä kehityksen periaatteet. Lisäksi tarkoituksena on, että maatalousyrittäjät osaisivat tuottaa bioenergiakasveja taloudellisesti ja tuottavasti. Tavoitteena on myös, että opiskelija tuntee bioenergia-alan organisaatiot ja yhteisöt. Opiskelijoille on lisäksi tärkeää tietää EU-tukiasiat bioenergiakasveja viljeltäessä. Bioenergiakasvien viljely saattaa olla tulevaisuudessa joillekin maatalousyrityksille erinomainen lisätulojen lähde. Näissä opinnoissa tutustutaan bioenergiakasveihin ja niihin liittyvään peltoviljelyyn. Lisäksi tutustutaan bioenergialaitoksen toimintaan, mikä mielestäni motivoi maatalousyrittäjiä lisäämään bioenergiakasvien kasvatusta. Näissä opinnoissa on myös puuenergian ja turve-energian tuotantoa bioenergiaksi. Nämä opinnot eivät kuitenkaan olisi metsätalouden opintoja.

6.9 Uusi koneteknologia

Uuden koneteknologian opintojen kesto on 0,5 opintoviikkoa. Koneteknologia- opinnoissa opiskeltaisiin uusia koneita ja laitteita ja niiden tuomia etuja verrattuna vanhoihin koneisiin. Lisäksi näissä opinnoissa mietittäisiin työn organisoimista ja työn fyysisen kuormittumisen helpottamista. Näissä opinnoissa otetaan huomioon uuden teknologian investointikustannukset ja niiden kannattavuus. Uusi teknologia ei aina ole parhain vaihtoehto tiloille, jossa on jo riittävästi perustyökoneita, vaan investointikustannuksia kannattaa verrata ostettujen urakointipalvelujen hintaan. Uusia työkoneita hankittaessa tulee myös miettiä koneiden yhteisostoa useamman tilan kesken, koska tällöin konekustannukset jakautuvat useamman maatalousyrityksen osalle. Näiden opintojen opetussuunnitelman ja opintojakson kuvaus on tehtävä yhteistyössä koneteknologian opettajien kanssa, jos tällaista koulusta aiotaan järjestää.

6.10 Mitä opintoihin ei kuulu

Metsätalous on yksi opintokokonaisuus, jota haastattelututkimuksessa olisi jonkin verran haluttu, mutta mielestäni metsätalous ei kuulu maatalouden lisäopintoihin. Metsätalous on ollut maatalousyrittäjille hyvä ja merkittävä lisätulon lähde. Metsää on perinteisesti käytetty esim. maatalouden koneistoihin tai eläinten hankintaan, mutta mielestäni maatalous ja metsätalous on eroteltava toisistaan. Perustelen kantani sillä, että metsätalous on maatalousyrittäjille pääomaa, ja jos metsätaloutta käytettäisiin maatalouden kannattavuuden parantamiseksi, ”syödään” silloin omaa pääomaa. Maatalousalan perusopintoihin kuuluu metsätalous yhtenä kokonaisuutena, ja niillä opiskelijoilla, jotka ovat käyneet maatalousalan perustutkinnon, on jo valmiudet oman metsänsä hoitamiseen. Ongelman muodostavat tosin ne opiskelijat, joilla on suoritettuna esim. karjatalouden ammattitutkinto. Heidän opinnoissaan metsätaloutta ei ole, mutta he voivat hakeutua aikuisille suunnattuihin metsätalousopintoihin. Bioenergiaopinnoissa on jonkin verran puupolttoaineen hankinnasta ja metsäluonnon arvokkaista elinympäristöistä.

6.11 Metall- ja hitsausopinnot

Haastatteluissa tulivat esiin myös maatalouden metalli- ja hitsausopinnot, mutta näiden aineiden opiskelu ei mahdu tähän suunnitelmaan, ja mielestäni näiden taitojen

opiskelu veisi paljon enemmän aikaa, ennen kuin taidoista olisi opiskelijalle hyötyä. Myönnän, että hitsaustaito on erittäin tarpeellinen maatilayritysten käytännön töissä. Hitsaustaitoa tarvitaan yleensä tuotantotiloissa ja semmoisten työkoneiden korjaamisessa, jotka maatalousyrittäjä itse pystyy korjaamaan. Tietenkään kysymyksessä eivät ole suuret työkohteet, mutta yleensä tiloilla on hitsausvälineet, joita maatalousyrittäjät tarvittaessa käyttävät. Maatalousalan perusopinnoissa hitsaus- ja metallityöt ovat yhtenä opintojaksona, mutta nämä opinnot puuttuvat opiskelijoilta, jotka ovat suorittaneet esim. karjatalouden ammattitutkinnon. Mielestäni hyvin moni viljelijä on opetellut käytännössä hitsausta jonkin verran, ja taito on riittänyt pienien kohteiden korjaukseen.

6.12 Henkilökohtainen opetussuunnitelma

Opintojen alkaessa jokaiselle opiskelijalle suunniteltaisiin maatalousyrittäjien lisäkoulutuksessa henkilökohtainen opetussuunnitelma. Tämä ei tarkoita, että jos opiskelijalla on esim. maatalousalan perustutkinto, hänen ei tarvitse osallistua esim. maatilayrityksen suuntautumisopintoihin. Tarkoituksena on kartoittaa tieto- ja taitopohjaa esim. siten, että jos opiskelijalla on vaikka bioenergian alan opintoja, hän voi lukea ne hyväksi. Lisäksi tässä vaiheessa opiskelijat jaetaan opiskeltaessa maatilayrityksen suuntautumisopintoja oman maatalousyrityksen tuotannonsuunnan mukaan eri ryhmiin, kun muu opiskelu tapahtuisi yhdessä ryhmässä. Tässä vaiheessa voimme myös kartoittaa opiskelijoiden motivaatiota opiskeluunsa, koska olen huomannut, että joskus juuri aikuisopiskelijoissa on myös niitä, jotka aloittavat opintonsa ja käyvät paikalla vain niinä päivinä, jolloin heitä huvittaa. Lisäksi opetuspaketista olisi saatava riittävän mielenkiintoinen, jotta keskeyttävien määrä jäisi mahdollisimman pieneksi. HOPS:in avulla voimme kartoittaa myös opiskelijoiden tietoteknistä osaamista, jolloin opetus tapahtuisi sen mukaan, miten paljon tai vähän tietotekniikan ohjelmia tunnetaan. Toivoisin lisäksi, että opiskelijat voisivat HOPS- keskustelun aikana tuoda esille omia toivomuksiaan opetuksen sisältöihin, koska niiden perusteella opettajat voisivat kohdentaa omaa opetustaan toivottuihin asioihin.

7 OPETUSSUUNNITELMA: MAATALOUSYRITTÄJÄN LISÄOPINNOT (25 OV)

Seuraavaksi olen koonnut lyhyesti taulukkoihin neljälle eri opintojaksolle opetettavat asiat, lähiopetuspäivät, mahdolliset etätehtävät ja opintojakson tavoitteet. Suunnitelmani on aika realistinen ja suurpiirteinen, mutta sen toteuttaminen tällaisenaan voi muuttua, jos oppilaitoksemme hakee joskus lupaa täydennysopintojen järjestämiseen opetushallitukselta. Opetushallitus tulee vaatimaan opinnoille huomattavasti laajempaa opetussuunnitelmaa jokaiselle opintokokonaisuudelle, mutta luulen, että näissä suunnitelmissa olisi jatkotyöstämiselle hyvä alku.

7.1 Tilanhoito ja kehittäminen (9 ov)

Olen suunnitellut alustavasti tämän opintojakson opetussuunnitelman ja sen tavoitteet. Tähän opintojaksoon on koottu haastattelun perusteella maatalousyrittäjien mielipiteitä koulutuksen sisällöksi.

Taulukko 2. Maatalousyrittäjien mielipiteitä opintokokonaisuuden Tilanhoito ja kehittäminen (9 ov) sisällöksi (N = 25).

Opintojakso	Lähiopetuspäivät	Etätehtävä	Tavoitteet
Maatalouden kirjanpito	2 päivää	Tehdä omasta verotuksestaan kirjanpito tai opettajan antama mallitila.	Opiskelija osaa hoitaa oman tilansa kirjanpidon.
Maatalouden verotus	2 päivä	Tehdä oman tilansa verolomake tai opettaja antama mallitila.	Opiskelija osaa viedä kirjaukset verolomakkeelle ja pystyy ennakkoimaan oman verotuksensa.
Johtamisen osaaminen	1 päivä	Oman maatilayrityksen johtamisesta etätehtävä, jossa opiskelijan tulee selvittää, miten hän kehittää tilansa johtamista.	Opiskelija tietää, mitä on maatalousyrityksen johtaminen ja mitä

			eri osa-alueita johtamiseen kuuluu.
Kannattavuuslas- kenta omaan yri- tykseen	2 päivää	Laskee oman tilansa kannatta- vuutta eri kohteista tai malli- tilasta.	Opiskelija osaa laskea tilan kan- nattavuuden eri yksiköistä (pel- toviljely, tuotan- toeläinten hoito).
SWOT-analyysi	1 päivä	Opiskelijat tekevät maatilas- taan nelikenttäanalyysin.	Opiskelijan ta- voitteena on tiedostaa oman tilansa heikkou- det ja mahdolli- suudet.
Tuotteiden laatu	2 päivää	Opiskelijat tekevät omasta yrityksestään omavalvonta- suunnitelman, elleivät ole teh- neet sitä aiemmin, ja opiskeli- jat aloittavat laatukäsikirjan tekemistä tilaltaan tai päivittä- vät sen, minkä ovat tehneet.	
Oman tilan kehittä- missuunnitelma	2 päivää	Opiskelijat laativat kirjallisesti omastaan tilastaan kehittämis- suunnitelman.	Opiskelijoiden tulee osata suun- nitella omaa tulevaisuuttaan maatilayritykses- sä mm. koneiden hankinnassa, tuotantoraken- nusten korjaami- sessa yms. Li- säksi opiskeli- joiden pitää ar- vioida tulevai- suudessa olevien investointien

			kustannukset
Verosuunnittelu	1 päivä	Opiskelija tekee kuluvalle vuodelle oman verosuunnitelman, jossa hän ottaa huomioon tilinpäätösostokset.	Tavoitteena on, että opiskelija osaa verosuunnittelun avulla kohdentaa verotuksensa kohtuulliselle tasolle ja verojen maksun tasaisena pitämiseen.
EU-tuet	2 päivää		EU-tukien sitoumusehdot ja tukien optimointi.

7.2 Maatalousyrityksen suuntautumisopinnot (9 ov)

Maatilayrityksen suuntautumisopintojen (9 ov) opetussuunnitelmassa tuon esiin vain maatilayrityksen, jossa on maitoja liha päätuotantosuuntana. Näissä opinnoissa ryhmät on jaettu tuotantosuunnittain.

Taulukko3. Maatalousyrittäjien mielipiteitä opintokokonaisuuden Maatalousyrityksen suuntautumisopinnot (9 ov) sisällöiksi (N = 25).

Opintojakso	Lähiopetus-päivät	Etätehtävä	Tavoitteet
Vasikan kasvatus ja olosuhteet	0,5 päivää	Opiskelijan maatilayrityksen vasikan kasvatus ja sen olosuhteiden kartoittaminen ja toimenpiteet olojen korjaamiseksi.	Opiskelija ymmärtää, kuinka hän omalla toiminnallaan vaikuttaa nautaeläimen alkukasvatukseen.
Hiehon kasvatus ja sen kannattavuus. Lisäksi olisi	1 päivä	Opiskelija selvittää oman hiehojen kasvatuksen ja sen kannattavuuden sekä laskee, voisiko omalla tilallaan	Opiskelijan on tiedettävä, kuinka oikeaoppisesti hiehoja kasvatetaan. Lisäksi

luento hieho- kasvattamojen taloudellisista rakenteellisista ratkaisuista		hiehojen kasvatuksessa tehdä toisin - vaihtoehtoinen kasva- tusmuoto	opiskelijan on pyrit- tävä laskemaan oman tilansa hieho- jen kasvatuksen kan- nattavuus.
Maidon hygi- eeninen laatu ja siihen vai- kuttavat tekijät (luento, Valion maitotilaneu- voja)	1 päivä	Opiskelija selvittää kirjal- lisesti, kuinka hän omalla toiminnallaan vaikuttaa maidon laatuun ja opiske- lija tekee laskelman myös siitä, jos hän ei tuottaisi laadukasta maitoa.	Opiskelijan on huo- mattava, että laadu- kas maito on myös kannattavinta tuot- taa. Opiskelijan on taattava maatilalta lähtevän maidon hygieeninen laatu kaikissa olosuhteis- sa.
Eläinten sai- raudet, niiden tuntomerkit ja niihin annetta- va ensiapu (eläinlääkärin luento)	yht.1 päivä, 0,5 päivää kestäisi luento, ja sen jälkeen 0,5 päivää kukin opiskeli- ja saa kertoa omista koke- muksistaan sairaiden eläin- ten kanssa, samoin vai- keista poikimi- sista		Opiskelijoiden on tunnistettava joitakin eläinten sairauksien tuntomerkkejä ja tiedettävä, milloin hän pärjää itse ja milloin on kutsuttava eläinlääkäri.
Tuotantoeläin- ten hyvät olo- suhteet ja nii- den vaikutuk- set kannatta- vuuteen. Li- säksi opiskeli- joille luento tuotanto-	3 päivää	Opiskelijan on selvitettävä tilansa lypsykarjan tuotanto- olosuhteet ja mahdollisesti kehittämissuunnitelmia tuotanto-olosuhteiden paran- tamiseen. Opiskelijoiden on myös tehtävä tuotantotilojen- sa kuntokartoitus.	Tavoitteena on, että opiskelija tietää, kuinka hyvät tuotan- to-olosuhteet voi- daan rakentaa koh- tuullisilla kustannuk- silla ja mitkä ovat hyvät olosuhteet, jotka vaikuttavat

<p>olosuhteiden edullisesta rakentamisesta.</p> <p>Teemme kuntokartoitusharjoituksen koulutilan omassa navetassa.</p>			<p>eläinten terveyteen ja viihtyvyyteen.</p>
<p>Lypsykone ja niiden uutuudet (osittain ulkopuolinen luennoitsija)</p>	<p>1 päivä</p>		<p>Tavoitteena on, että opiskelijoilla on riittävä tieto, kuinka lypsykone toimii ja toiminnan vaikutus maidon laatuun ja eläinten utareterveyteen. Opiskelijat saavat tutustua myös uusiin lypsykone-malleihin ja perehtyvät niiden toimintoihin.</p>
<p>Ruokinnan vaikutus eläinten terveyteen ja hedelmällisyyteen.</p> <p>Lisäksi selvitetään, kuinka paljon rehukustannukset tiloilla ovat.</p>	<p>2 päivää</p>	<p>Opiskelija selvittää kirjallisesti käyttämiään väkirehuja, kivennäisrehuja ja korsirehut. Lisäksi opiskelijat laskevat, kuinka paljon eläinten rehut tilalle maksavat. Lisäksi he voisivat ottaa tarjouspyyntöjä eri rehutehtailta, jolloin opiskelijat voisivat verrata niiden hintoja tällä hetkellä tilalla käytettäviin rehuihin.</p>	<p>Tavoitteena on, että opiskelijat saavat lisätietoa ruokinnan vaikutuksesta tuotantoeläimiin viimeisten tutkimuksien perusteella.</p> <p>Opiskelijat oppivat laskemaan rehukustannuksiaan ja vertaamaan niitä tuotetuihin maitolitroihiin.</p>
<p>Ruokintasuunnitelma tuotantoeläimille</p>	<p>2 päivää</p>		<p>Tavoitteena on, että opiskelija osaa tulkitta ruokintasuunni-</p>

			telmaa ja toteuttaa sitä, ja opiskelija voi halutessaan muuttaa jo tehtyä ruokintasuunnitelmaa tarvittaessa.
--	--	--	--

7.3 Bioenergia-alan opinnot (2 ov)

Mielestäni bioenergia-asiat ovat nykyajan tärkeimpiä ja puhutuimpia asioita. Lisäksi bioenergiatuotanto on yksi vaihtoehto maatalousyrittäjien sivuelinkeinoksi.

Bioenergiaopinnot ovat 2 opintoviikkoa. Bioenergia-alan opinnoissa opetuksen tavoitteena on tuoda esille maatalousyrittäjille bioenergia ja sen viljelymahdollisuudet sekä muut bioenergia-alaan liittyvät tuotannot. Tavoitteena on myös, että opiskelija osaa ottaa ympäristölainsäädännön vaikutukset huomioon metsien, soiden ja peltojen käytössä. Opetuksessa käydään läpi arvokkaat metsäelinympäristöt sekä talousmetsien ja soiden luonnonhoitosuositukset. Nämä kaikki bioenergia-alan opintojen opetuspäivät olisivat lähiopetuspäiviä. Olen keskustellut opintojen sisällöstä oppilaitoksemme bioenergia-alan opettajan, Pekka Höltän, kanssa ja hänen mielestään opintojakso suunnitelmiseen on maatalousyrittäjille hyvä ja riittävä näiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Taulukko 4. Maatalousyrittäjien mielipiteitä opintokokonaisuuden Bioenergia-alan opinnot (2 ov) sisällöiksi (N = 25).

Opintojakso	Lähiopetuspäivät	Etätehtävät	Tavoitteet
Biopolttoaineen tuotanto lyhytkiertoviljelyllä	3 päivää		Opiskelija tietää, mitkä ovat lyhytkiertoviljelyn eri vaihtoehdot. Opiskelija tietää, mitkä ovat biomassakasvit ja niiden kasvupaikkavaatimukset. Opiskelija tietää biomassakasvien viljely- ja korjuu-

			tekniikan.
Puuenergiatuotanto	3 päivää		Opiskelija osaa luetella joitakin metsätalouden keskeisiä käyttömuotoja ja ymmärtää oman tilansa puuvarojen käyttömahdollisuuksia. Osaa selvittää puupolttoaineen hankintalähteitä
Turve-energiatuotanto	3 päivää		Opiskelija tietää soiden muodostumisen, Suomen turvevarat ja niiden käytön. Opiskelija tietää erilaisia turvetuotteita.
Tutustumispäivä eri bioenergiakohteisiin	1 päivä		Lämpölaitokseen tutustuminen, turvesuolla käynti ja turvetuotantoon tutustuminen.

(Bioenergia-alanopetus suunnitelma 2004. Opetushallitus)

7.4 Maaseutu ympäristön monimuotoisuus ja ympäristöhoito (3,5 ov)

Mielestäni tämäkin koulutusala on erittäin tärkeä maatalousyrittäjille. Näiden opintojen laajuus on 3,5 opintoviikkoa. Luonnonsuojelusta on tullut yksi tärkeimmistä asioista maataloilille. Kestävän kehityksen edistämisen tavoitteena tulee olla, että opiskelija tuntee kestävän kehityksen periaatteet ja motivoituu toimimaan niiden puolesta. Opetuksen tavoitteena on, että opiskelija osaa työskennellä omalla maatilallaan ympäristövastuullisesti ja luonnon monimuotoisuutta edistäen. Koulutuksen yhteydessä käsitellään myös maatalouksiin liittyviä ympäristölainsäädäntöjä ja EU-säädöksiä. Tavoitteena on esitellä opiskelijoille myös erilaisia erityisympäristötukikohteita, joita maatalousyrittäjät voivat hakea TE-keskukselta. Nämä opinnot suoritetaan osittain lähiopiskeluna ja osittain etäopintoina. Tämän opintojakson tavoitteista ja opintoviikojen riittävydestä tavoitteiden saavuttamiseksi olen keskustellut oppilaitoksemme ympäristöhoito-opettajan Tarja Hyötyläisen kanssa.

Taulukko5. Maatalousyrittäjien mielipiteitä opintokokonaisuuden maaseutuympäristön monimuotoisuus ja ympäristönhoito (3,5 ov) sisällöiksi (N = 25).

Opintojakso	Lähiopetuspäivät	Etätehtävä	Tavoitteet
Ympäristölainsäädäntö	1 päivä		Opiskelija tietää maatalouteen liittyvän ympäristölainsäädännön.
Kestävä kehitys	2 päivää	Opiskelija tekee kirjallisen työn, kuinka hänen omassa maatalousyrityksessä voidaan ottaa huomioon kestävä kehitys peltoviljelyssä ja karjanhoidossa.	Opiskelija tietää, mitä on kestävä kehitys ja pystyy toimimaan sen periaatteiden mukaisesti omalla maatilallaan.
Maaseutuympäristön monimuotoisuus	3 päivää	Opiskelija tekee omalta tilaltaan elinympäristön monimuotoisuus- kartoituksen, ellei hän ole sitä jo tehnyt.	Opiskelija osaa ja tietää, mitä on maaseutuluonnon monimuotoisuus ja mitä erilaisia asioita siihen kuuluu. Lisäksi opiskelijan olisi huomattava omalta maatilaltaan erilaisia monimuotoisuuskohteita.
Maatalouteen liittyvä vesistön- ja ympäristönsuojelu	2 päivää	Opiskelija selvittää kirjallisesti, kuinka hän ottaa huomioon maatalouden ympäristönsuojelun ja kuinka paljon hän käyttää erilaisia torjunta-aineita ja lannoitteita kasvi-tuotannossaan.	Tavoitteena on, että opiskelija osaa soveltaa oppimiaan asioita omaan toimintaansa ympäristönsuojelun tavoitteiden mukaisesti. Lisäksi hän ottaa toiminnallaan huomioon vesistönsuojelun.
TE-keskuksesta haettavat erityisympäristötuet	1 päivä		Opiskelija tietää, minkälaisia erityisympäristötukia hän voi hakea TE-keskukselta ja mitä toimenpiteitä niihin liittyy.
Tutustumiskäynti muutamassa erityyppisessä	1 päivä		Opiskelija näkee, millainen on jokin arvokas elinympäristö ja miten kohde liittyy luon-

sä luonto- kohteessa			non monimuotoisuuteen.
-------------------------	--	--	------------------------

(Hyötyläinen, T. & Kovanen, S. 2001. Oppilaitoksen oma ympäristöhoidon opetus-suunnitelma.)

8 POHDINTA

Kehittämishankkeeni tarkoituksena oli selvittää jo maatalousyrittäjinä toimivien koulutushalukkuutta ja suunnitella sen perusteella koulutusta. Mielestäni kehittämishankkeen haastattelu oli haastava, koska lähtökohtana oli tehdä mahdollisimman lyhyt ja selkeä haastattelu. Haastattelun johtopäätöksenä oli, että halukkuutta koulutukseen olisi, mutta mielestäni koulutuksen laajuuteen pitää vielä saada lisäselvitystä. Jäin miettimään, olisiko maatalousyrittäjissä sittenkään halukkuutta näin laajaan koulutukseen. Mielestäni hajonta haastattelututkimuksessa oli iso. Tuloksista voidaan päätellä, ettei koko lisäkoulutuksen haluavia ole, vaan halukkuutta olisi enemmän tiettyihin osioihin. Vain muutamien haastattelutuloksista voi päätellä, että he olisivat halunneet suorittaa koko lisäkoulutuksen. Todennäköisesti tätä lisäkoulutusta voitaisiin kokeilla tällaisena, mikä olisi monipuolinen ja paras koulutusvaihtoehto.

Niille maatalousyrityksille, joilla ei ole tuotantoeläimiä, pitäisi suunnitella jokin muu koulutusosio korvaamaan tuotantoeläinten hoitoon ja terveyteen (9 ov) liittyvät opinnot. Mahdollista olisi lisätä tähän osioon esim. oppilaitoksemme tarjoamista muista opinnoista tai lisätä bioenergiaopintoja tai maaseutu ympäristöön liittyviä opintoja. Yksi vaihtoehto voisi olla toteuttaa koulutusta 20-opintoviikkoisena, jolloin opiskelijoiden olisi HOPS:iin kerättävä 20 opintoviikkoa tarjotusta 25 opintoviikosta. Luulen, että tämä on hyvä alku suunniteltaessa lisäkoulutusta maatalousyrittäjille. Koulutuksen toteuduttua vasta muutamien vuosien päästä, pitää asiasisältöjä päivittää ajankohdattaiseksi.

Arviointi ja arviointikriteerit ovat asioita, joihin pitää kiinnittää erityistä huomiota. Arviointikriteerejä ei ole käsitelty tässä kehittämishankkeessa, joten niitä pitää kehittää jatkossa. Arviointikriteerien lähtökohtana voidaan pitää, pystyykö opiskelija etätehtävässään tuomaan esille oppimisen tavoitteena olleen asian.

Itse pidän erittäin tärkeänä, että maatalousyrittäjät laajentaisivat opintojaan työn alussa mainittavien perusteiden vuoksi, ja minulle itsellekin on valjennut, käytännön kokemuksen myötä, maatalousyrittäjänä toimiessani, että lisäkoulutus on tarpeen. Monien luottamustoimien vuoksi tapaan paljon maatalousyrittäjiä, ja keskustellessani heidän kanssaan puheet perusmaataloudesta ovat usein pessimistiset. Uskon, että tietoja ja taitoja lisäämällä koulutuksen avulla saadaan Suomalaisesta maataloudesta taloudellisesti kannattava ja Suomalasta maaseutua kehittävä.

LÄHTEET

Ahteenmäki-Pelkonen, L., Kalli, P., Niemelä, S., Sallila, P. & Vaherva, T. 2000. Oppiminen ja ikääntyminen. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

Hyötyläinen, T. & Kovanen, S. 2001 Ympäristöhoidon oppilaitoksen oma opetus-suunnitelma. Pohjoisen K-Suomen oppimiskeskus/luonnonvara-ala. Saarijärvi: Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä.

Bioenergia-alan opetussuunnitelma 2004. Helsinki: Opetushallitus.

Kempainen, S. & Korpiahkola, L. 2007. Pohjoisen K-Suomen oppimiskeskus/luonnonvara-ala, oppilaitoksen oma esite. Pohjoisen K-Suomen oppimiskeskus/luonnonvara-ala. Saarijärvi: Äänekosken ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 1998. 630/21.8.1998.

Maatalousalan perustutkinto 2001. Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet. Helsinki: Opetushallitus.

Metsämuuronen, J. 2000. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: International Methelp.

Metsämuuronen, J. 2002. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Helsinki: International Methelp.

Niemi, J. & Ahlstedt, J. 2007. Suomen maatalous ja maaseutuelinkeinot. Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus. Helsinki: MTT Taloustutkimus.

Opetusministeriö 2008. Viitattu 30.3.2008.
[Www.minedu.fi/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe](http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/aikuiskoulutus_ja_vapaa_sivistystyoe).

Sinisalo, A. 2008. Tilakoon kasvattaminen lisää johtamiseen tarvittavaa työmäärää. Maaseudun Tulevaisuus 21.4.2008, 2.

Viitala, R. 2005. Johda osaamista 2005. Osaamisen johtaminen teoriasta käytäntöön. Keuruu: Riitta Viitala ja Inforviestintä Oy.

Liite:

HAASTATTELULOMAKE

HAASTATELTAVAN SUKUPUOLI

MIES

NAINEN

HAASTATELTAVAN IKÄRYHMÄ

25-35

36-40

41-45

46-50

MAATALOUSYRITTÄJÄN TUOTANTOSUUNTA

MAITO JA LIHA

LIHAKARJATALOUS

PELTOVILJELY

PELTOVILJELY JA SIVUELINKEINO

KOULUTUKSEEN HALUKKUUS

KYLLÄ

EI

KOULUTUSMUOTO

MONIMUOTOKOULUTUS

PERINTEINEN

KIINNOSTAVAT OPISKELTAVAT AIHEET

PELTOVILJELY

ELÄINTEN TERVEYS JA HYVIN VOINTIIN LIITTYVÄT ASIAT

MAATALOUDEN VEROTUS, VEROKIRJANPITO

MAATALOUDEN KUSTANNUSLASKENTA

MAATALOUSYRITYKSEN JOHTAMINEN

MAATALOUSYRITTÄJIEN TYÖHYVIN VOINTI

MAASEUTUYMPÄRISTÖN HOITO

MAASEUTUYMPÄRISTÖN MONIMUOTOISUUS

BIOENERGIA

MUUT MAHDOLLISET KOULUTUKSET